

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Strafferettslige verktøy i arbeidet mot brukerskapt krenkende ytringer på internett

Caroline Aune

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, mai 2023

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Oppgavens tema og formål	1
1.2	Oppgavens aktualitet	1
1.3	Begrepsavklaringer.....	2
1.4	Avgrensninger	4
1.4.1	Generelle avgrensninger.....	4
1.4.2	Avgrensning mot Digital Services Act.....	5
1.5	Rettskilder og metode.....	5
1.5.1	Grunnloven og Menneskerettskonvensjonen	5
1.5.2	EU/EØS-retten	7
1.6	Problemstillingen i den videre fremstillingen	8
2	Ytringsfriheten som ramme for temaet	8
2.1	Innledning.....	8
2.2	Hvorfor verner vi om ytringsfriheten?	9
2.3	Når kan det gjøres inngrep i ytringsfriheten?.....	10
2.3.1	Innledning.....	10
2.3.2	Hjemmel i lov.....	11
2.3.3	Legitimt hensyn.....	12
2.3.4	Nødvendig i et demokratisk samfunn.....	13
3	Særlig om internett som medium for å ytre seg	13
4	Enkeltindividets ansvar for egne ytringer på nett.....	15
4.1	Innledning.....	15
4.2	Hvorfor er enkelte ytringer belagt med straff?.....	16
4.3	Grunnvilkår for å kunne straffe noen for brukerskapte krenkende ytringer.....	17
4.3.1	Innledning.....	17
4.3.2	Ytringen må være lovstridig.....	17

4.3.3	Ytringen må begås med tilstrekkelig grad av subjektiv skyld og skyldevne ...	18
4.3.4	Ytringen må være materielt rettsstridig.....	21
4.4	Hatefulle og diskriminerende ytringer	22
4.4.1	Straffeloven § 185	22
4.4.2	Det nærmere innholdet i straffeloven § 185.....	22
4.4.3	Hvordan bidrar straffebudet i arbeidet mot krenkende ytringer på nett?	28
4.5	Krenkelse av privatlivets fred	29
4.5.1	Innledning.....	29
4.5.2	Det nærmere innholdet i straffeloven § 267.....	30
4.5.3	Særlig om deling av krenkende bilder mv. på internett	32
4.5.4	Straffebudenes plassering.....	33
4.5.5	Hvordan bidrar straffebudene i arbeidet mot krenkende ytringer på nett?.....	33
4.6	Hensynsløs atferd	34
4.6.1	Straffebudets plassering og formål.....	34
4.6.2	Nærmere om innholdet i straffeloven § 266.....	35
4.6.3	Hvordan bidrar straffebudet i arbeidet mot krenkende ytringer på nett?	38
5	Formidlers ansvar for brukerskapte krenkende ytringer på internett	39
5.1	Innledning.....	39
5.2	Hvorfor bør formidlerne ilegges et straffeansvar?	40
5.3	Ansvar for plattformer for annen informasjons- og nyhetsdeling.....	42
5.3.1	Ehandelsloven	42
5.3.2	De særlige reglene om foretaksstraff	45
5.3.3	Det generelle medvirkningsansvaret	48
5.3.4	Særregulering av straffeansvaret for visse lagringstjenester	49
5.4	Ansvar for redaktørstyrte journalistiske medier.....	51
5.4.1	Medieansvarsloven.....	51
6	Avslutning	54

Referansliste	55

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og formål

I denne avhandlingen redegjør jeg for hvilke verktøy vi har i norsk strafferett som kan bidra i arbeidet mot brukerskapte krenkende ytringer på internett. Nærmere bestemt ser jeg på hvilke ytringer som er belagt med straff og hvem som kan bli strafferettslig ansvarlig for slike ytringer. Det er primært to aktører som kan bli strafferettslig ansvarlig, og det er vedkommende som ytrer seg og de som bidrar til å formidle ytringen på internett.

Videre i avhandlingen vil jeg vurdere hvordan de strafferettslige verktøyene faktisk fungerer, herunder hvordan de fungerer hver for seg og hvordan de fungerer samlet. Formålet med oppgaven er å bidra til økt kunnskap omkring dette viktige temaet som er i stadig utvikling. Hvilken fremgangsmåte jeg har valgt for å besvare problemstillingen presenteres i avhandlingens punkt 1.6.

1.2 Oppgavens aktualitet

Internett har revolusjonert kommunikasjon og informasjonsutveksling på tvers av landegrenser og kulturer, og har blitt en uunnværlig del av hverdagen vår. Det er ingen tvil om at internett har gjort at den reelle ytringsfriheten har blitt drastisk forbedret.¹

Dessverre har utviklingen også medført en økning i bruk av digitale plattformer for spredning av krenkende ytringer, og mottagere av slike ytringer på nett har økt markant de siste årene. I en rapport fra Medietilsynet fra april 2021 fremgår det at over én av ti personer i Norge har opplevd å bli utsatt for minst en form for sjikanerende ytring på nett, og en av tjue personer har opplevd å bli utsatt for flere sjikanerformer.² Brukerskapte krenkende ytringer kan ha alvorlige konsekvenser for individets rettigheter, samfunnets stabilitet og demokratiske verdier. Det har blant annet vist seg at etter at noen har mottatt uønskede ytringer, er det ikke unaturlig at de i etterkant vegrer seg for å delta i den offentlige debatten.³

¹ NOU 2022:9 «En åpen og opplyst offentlig samtale», side 124.

² Medietilsynet: *Undersøkelse om kritisk medieforståelse i den norske befolkningen*, side 5, april 2021. Finnes på: <https://www.medietilsynet.no/globalassets/dokumenter/rapporter/2021-kritisk-medieforstaelse/210427-kmf-2021-delrapport-2-sjikane-og-hat.pdf> (lest 10.02.2023).

³ NOU 2022:9 side 117.

Det har den siste tiden vært stort fokus på ytringer som publiseres på nett, og særlig hatefulle ytringer, både i nyhetsbildet og i rettsbildet. Høsten 2022 tok blant annet Høyesterett i HR-2022-1843-A for første gang stilling til hvorvidt en ytring på Facebook mot en transperson var å anse som hatefull etter straffeloven § 185.⁴ Det har også kommet en ny offentlig utredning fra ytringsfrihetskommisjonen, NOU 2022:9 «En åpen og opplyst offentlig samtale», hvor det drøftes hvordan det offentlige ordskipet kan styrkes og videreutvikles, samt hvordan det kan skapes mer mangfoldig deltakelse.⁵

Det er viktig å merke seg at strafferettslige verktøy bør være siste utvei, og at man alltid bør søke andre løsninger på problemet først. Andre virkemidler som kan benyttes til å skape et tryggere og mer inkluderende digitalt samfunn, er for eksempel økt bevissthet og opplæring i nettvett, teknologiske løsninger som kan hindre spredning av hatefulle ytringer og samarbeid mellom myndigheter, sivilsamfunn og plattformene selv.

1.3 Begrepsavklaringer

For å forstå oppgavens tema er det noen begreper som er aktuelle å avklare innledningsvis. Disse begrepene er *brukerskapte krenkende ytringer*, *strafferettslige verktøy*, *digitale plattformer* og *formidlere*. For øvrige begrep som må avklares, vil dette gjøres fortløpende.

Begrepet *brukerskapte krenkende ytringer* er omfattende og må deles opp. Det å *ytre seg* innebærer at man formidler et budskap. Budskapet kan være av faktisk art (typisk faktainformasjon) eller en meningsytring (også omtalt som en verdivurdering). Å ytre seg er en prosess i ulike faser som kan skje på ulikt vis. En ytring kan oppstå som følge av en tanke og en mening,⁶ men en kan også ytre seg uten å tenke gjennom det nærmere innholdet. Dette er for eksempel tilfellet om man deler et innlegg på Facebook uten å lese det først. En ytring kan ha ulike former. Man kan for eksempel ytre seg verbalt, skriftlig, gjennom å demonstrere,

⁴ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.).

⁵ NOU 2022:9 side 13.

⁶ Tankefriheten er forankret i EMK art. 9 nr. 1.

ved bruk av bilder eller symboler og gjennom musikk.⁷ Alternativene for å ytre seg er mange, og alle uttrykksmåter er like beskyttet av ytringsfrihetens vern.⁸

Det finnes ingen legaldefinisjon på når en ytring er *krenkende*. Statsforvalteren i Troms og Finnmark forklarer *krenkelse* som et samlebegrep for ord og handlinger der en persons verdighet eller integritet blir krenket.⁹ Det trekkes frem mobbing, vold, rasisme, trakassering og diskriminering som typiske former for krenkelse. Det kan være enkeltstående ytringer eller handlinger så vel som gjentakende episoder. I denne oppgaven tas det utgangspunkt i Statsforvalterens forklaring, men slik at det avgrenses mot handlinger som ikke gir uttrykk for en ytring. For å finne ut om en ytring er ulovlig og hvilket straffebud den rammes av, må ytringen tolkes konkret.

At ytringene er *brukerskapt* innebærer at det er privatpersoner som ytrer seg, i motsetning til noen som ytrer seg i kraft av en stilling, for eksempel en journalist som skriver en avisartikkel eller en politimann i en pressekonferanse.

Det finnes heller ingen legaldefinisjon for *strafferettslige verktøy*. *Verktøy* defineres som hjelpemidler en bruker til å utføre en jobb.¹⁰ Det kan være snakk om ulike typer hjelpemidler, og de kan brukes både til reparasjon, skapelse og vedlikehold av noe. Med *strafferettslige* verktøy siktes det til de rettskilder og metodiske fremgangsmåter vi har for å ansvarliggjøre noen for straffbare lovbrudd, herunder vilkårene for å straffe og regler om hvilke handlinger og unnlatelser som er straffbare. Strafferettslige verktøy skiller seg typisk fra andre rettslige verktøy, som for eksempel privatrettslige reaksjoner slik som erstatningsansvar.

I denne avhandlingen vil det være to typer rettssubjekter som er sentral, og det er fysiske personer og digitale plattformer. Med *digitale plattformer* siktes det her til de arenaene på internett hvor brukere/abonnenter/lesere kan ytre seg til andre brukere. Disse plattformene er

⁷ Olav Torvund: *Ytringsfrihet og medieregulering*, Universitetsforlaget 2020, side 48 følgende.

⁸ HR-2022-2106-A avsnitt 73 med videre henvisning til EMD [EMD-2011-48718] avsnitt 46, *Pinto Coelho mot Portugal*.

⁹ Statsforvalteren i Troms og Finnmark: *Voksne som krenker barn*, 12. oktober 2022. Finnes på: <https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-troms-og-finnmark/barnehage-og-opplaring/voksne-som-krenker-barn--kopi.pdf> (lest 17. januar 2023).

¹⁰ Store Norske Leksikon: verktøy. Finnes på: <https://snl.no/verktøy>. Sist oppdatert 25. mai 2021 (lest 12. januar 2023).

av ulik karakter, og kan for eksempel være sosiale medier eller nettaviser. Begrepet *formidlere* brukes her som et samlebegrep for de som bidrar til at fysiske personer kan ytre seg på nett. I denne avhandlingen er det to formidlere som er aktuell, og det er de digitale plattformene og de som eventuelt blir ansvarlig på vegne av plattformene, herunder redaktører eller de som handler på vegne av vedkommende.

1.4 Avgrensninger

1.4.1 Generelle avgrensninger

Ettersom dette er en liten masteravhandling, noe som setter en tidsramme og sidebegrensning for oppgaven, har jeg foretatt noen avgrensninger til hva jeg vil behandle.

Oppgaven omhandler eksisterende strafferettslige verktøy, slik at eventuelle virkemidler som burde eksistere faller utenfor. Det samme gjelder forebyggende virkemidler – oppgaven tar først og fremst for seg ulike reaksjoner på en ytring som har falt. Forebygging av krenkende ytringer skjer først og fremst ved politiske og sosiale virkemidler, og faller derfor utenfor kjernen av en juridisk avhandling om de straffbare verktøyene for å motvirke slike ytringer.

For enkeltindividets ansvar for egne ytringer har jeg avgrenset avhandlingen til straffeloven §§ 185, 266 og 267, fordi dette er de mest relevante straffebudene. I tillegg vil jeg ta for meg straffeloven § 266 a om deling av krenkende bilder, fordi bestemmelsen har særlig betydning for ytringer på internett.

For formidlernes ansvar har jeg avgrenset omfanget til primært å gjelde sosiale medier og nettavisers kommentarfelt. Jeg har ikke undersøkt om det finnes forebyggende tiltak som de digitale plattformene er forpliktet til, fordi det faller utenfor oppgavens tema, det er ikke strafferettslige verktøy. Jeg finner det særlig aktuelt å presisere at ved denne avgrensningen faller det utenfor å vurdere plattformers ansvar omkring algoritmestyrt innhold og regulering av plattformers konkurranseregler.

1.4.2 Avgrensning mot Digital Services Act

Det er kommet en ny rettsakt fra EU, Digital Services Act (DSA),¹¹ som er EØS-relevant og bindende for Norge. Medlemsstatene har inntil 17. februar 2024 på å gjennomføre den til nasjonal rett. Rettsakene skal gjennomføres i norsk rett uten innholdsmessige endringer.¹²

Forordningen har til formål å regulere digitale tjenester og plattformer i EU-området. DSA angir en rekke tiltak for å beskytte brukerne av digitale tjenester og plattformer, inkludert nye krav til moderering av innhold og økt ansvar for plattformene. Forordningen er et forsøk på å modernisere og oppdatere eksisterende EU-regulering på området og tar hensyn til den økende rollen som digitale tjenester spiller i samfunnet og økonomien. DSA vil supplere og delvis erstatte E-handelsdirektivet fra 2000,¹³ jf. NOU 2002:9 side 137.

Når jeg i avhandlingen avgrensner mot DSA, er det fordi den fremdeles ikke er gjort til norsk rett og det er fremdeles uklart hvilke nasjonale endringer som må gjøres for at norsk rett skal samsvare med forordningen. Av hensyn til oppgavens omfang velger jeg å fokusere på någjeldende nasjonal rett.

1.5 Rettskilder og metode

1.5.1 Grunnloven og Menneskerettskonvensjonen

Både Grunnloven¹⁴ og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)¹⁵ har forrang over annen lovgivning. Grunnlovens forrang følger av lex superior-prinsippet, mens EMK er

¹¹ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act).

Forordningen ble presentert sammen med Digital Markets Act - Regulation (EU) 2022/1925.

¹² EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a.

¹³ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information of society services, in particular electronic commerce, in the International Market (Directive on electronic commerce).

¹⁴ Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – grl.) 17. mai 1814.

¹⁵ Konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter – Menneskerettighetskonvensjonen (EMK),

inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2, og etter § 3 skal konvensjoner inkorporert etter § 2 «ved motstrid» gå foran bestemmelser i annen lovgivning.¹⁶

Til tross for at Grunnloven og EMK har forrang over annen lovgivning, er disse likevel ikke likestilt. Etter grl. § 92 skal statens myndigheter respektere og sikre menneskerettighetene «slik de er nedfelt» i Grunnloven og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter. En tolkning av «slik de er nedfelt» tilsier at det henvises til menneskerettighetene med den vekt de er gitt i norsk rett, i motsetning til at alle menneskerettigheter tildeles Grunnlovs rang.

I forarbeidene til Grunnloven fremgår det at «[g]jennomføring av de sentrale rettighetene på grunnlovs nivå vil på flere måter gi rettighetene en sterkere nasjonal forankring».¹⁷ Det kan ut fra dette leses at det er rettighetene som får Grunnlovs rang, ikke konvensjonene. Dette ble også slått fast av Høyesterett i HR-2016-2554-P (Holship), hvor retten vurderte hvilken status internasjonale menneskerettskonvensjoner har i norsk rett. I avsnitt 70 uttaler Høyesterett at Grl. § 92 ikke kan tolkes som en inkorporasjonsbestemmelse, men at menneskerettighetene må håndheves «på det nivå» de er gjennomført i norsk rett».

Videre er det relevant å avklare hvordan Grunnlovens kapittel E og EMK skal tolkes. Grunnlovens kapittel E ble etablert ved revisjon av Grunnloven i 2014. Noen rettigheter, slik som ytringsfriheten, eksisterte i den norske Grunnlov før 2014, men ved revisjonen ble alle menneskerettighetene samlet i et kapittel, hvor også innholdet ble fornyet.

Kapittel E er utarbeidet med inspirasjon fra Norges menneskerettslige forpliktelser.¹⁸ I Rt. 2015 s. 93 (Maria) uttalte Høyesterett at menneskerettighetene som er nedfelt i Grunnlovens kapittel E skal etter dette tolkes i lys av blant annet EMK, men samtidig slik at det er Høyesteretts ansvar å tolke, avklare og utvikle Grunnlovens menneskerettsbestemmelser.¹⁹ Det må derfor avklares hvordan EMK skal tolkes og anvendes.

¹⁶ Lov 21. mai 1995 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven – mrl.).

¹⁷ Dok. Nr. 16 (2011-2012) side 51.

¹⁸ Dok. Nr. 16 (2011-2012) side 51.

¹⁹ En tilsvarende uttalelse finnes i forhold til Grl. §§ 101 og 102 i HR-2016-2554-P (Holship) avsnitt 81.

Wienkonvensjonen²⁰ artikkel 31 og 32 gir svar på hvilke regler som gjelder ved traktatstolkning.²¹ Kort fortalt fremgår det av disse bestemmelsene at traktatene skal tolkes i overensstemmelse med ordenes vanlige betydning – «ordinary meaning» - i den sammenhengen de inngår i, og i lys av hva traktaten gjelder og dens formål.²² Ifølge konvensjonens artikkel 31 skal en traktat bli tolket «in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose». Det skal altså gjøres en naturlig tolkning av ordlyden.

Når jeg i denne oppgaven behandler menneskerettighetene, vil jeg ta utgangspunkt i hvordan rettighetene er formulert i EMK. Dette samsvarer med hvordan menneskerettighetene anvendes av Høyesterett. Jeg vil i den nærmere redegjørelsen for rettighetenes innhold benytte norsk rettspraksis og andre kilder, også dette i tråd med Høyesteretts praksis.

1.5.2 EU/EØS-retten

Medlemsstatene er etter EØS-avtalen artikkel 3 nr. 1 forpliktet til å innarbeide EØS-lovgivningen i nasjonal rett.²³ Norsk rett bygger imidlertid på det dualistiske prinsipp, som er forankret i grl. § 26 andre ledd, hvor det står at traktater «blir først bindende når Stortinget har gitt sitt samtykke dertil». En tolkning av «blir først bindende» tilsier at traktaten må gjøres om til norsk rett for å bli bindende. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig at Norge er forpliktet til å innarbeide den i norsk rett. Dersom regelen ikke er gjort om til norsk lov, vil den ikke få virkning på nasjonalt nivå – den kan altså ikke påberopes mellom borgerne.

Samtidig er det slik at norsk rett skal presumeres å være i samsvar med våre folkerettslige forpliktelser, herunder EØS-relevant EU-rett. Presumsjonsprinsippet gjelder uansett om EU-retten er innarbeidet i norsk rett eller ei. Særlig vil den norske rettsregelen ha liten virkning ved konflikt hvor den folkerettslige forpliktelsen gir borgerne beskyttelse mot inngrep fra det

²⁰ Vienna Convention on the law of treaties of 23 May 1969, in force 27 January 1980, United Nations, Treaty Series, vol 1155.

²¹ Norge har ikke ratifisert konvensjonen, men artikkel 31 gir uttrykk for internasjonal sedvanerett, og er derfor bindende for alle stater, jf. HR-2023-491-P avsnitt 100.

²² se HR-2023-491-P avsnitt 100 til 125, og særlig 109, hvor Høyesterett kommer med generelle uttalelser omkring traktatstolkning.

²³ Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, 2. mai 1992.

offentlige.²⁴ Etter EØS-loven § 2 vil EU-reglene som er gjort til nasjonal rett på riktig måte ved konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold.

Ettersom avhandlingen tar sikte på å redegjøre for det nasjonale regelverket omkring strafferettslige verktøy i arbeidet mot brukerskapte krenkende ytringer på internett, vil jeg ved redegjørelse av digitale plattformers ansvar henvide til nasjonal lovgivning, i motsetning til EU/EØS-rett. Dette valget gir også mening med tanke på det dualistiske prinsippet.

1.6 Problemstillingen i den videre fremstillingen

For å besvare problemstillingen, har jeg i kapittel 2 valgt å starte bredt og sette en ramme for oppgavens tema. Rammen for temaet er ytringsfriheten, og det må derfor redegjøres for hva som kreves for å gjøre inngrep i ytringsfriheten. Videre vil jeg i kapittel 3 gå inn og se hva som skiller internett fra andre ytringsplattformer.

I kapittel 4 og 5 vil jeg redegjøre for de norske strafferettslige verktøyene som er egnet til å bidra i arbeidet mot brukerskapte krenkende ytringer på nett. Nærmere bestemt vil temaet her være den enkelte persons ansvar for ulovlige ytringer og formidlernes ansvar for brukerskapte krenkende ytringer publisert på deres digitale plattformer. I avhandlingens avsluttende del vil jeg vurdere hvordan de strafferettslige verktøyene faktisk fungerer.

2 Ytringsfriheten som ramme for temaet

2.1 Innledning

Ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerett som gir *enhver* frihet til å uttrykke det en selv tenker og mener, å forholde seg taus og å oppsøke og tilegne seg informasjon fra andre.²⁵

Ytringsfriheten er i norsk rett vernet i både Grunnloven og i flere internasjonale konvensjoner, hvor den mest sentrale er EMK. Grunnloven § 100 første ledd slår fast at ytringsfrihet «bør» finne sted. I den nynorske utgaven er det sagt i klartekst at «[y]tringsfridom skal det vere».

Det er altså klart at med «bør» forstås skal. Ordlyden «skal» tilsier at ytringsfrihetens vern er sterkt. Videre bestemmer Grunnloven § 100 sjette ledd at statens myndigheter er ansvarlig for å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

²⁴ Rt. 2000 s. 1811 (Finanger I) på side 1829.

²⁵ Anine Kierulf: *hva er ytringsfrihet*. Universitetsforlaget 2021, side 12-13.

Ytringsfriheten er også vernet i EMK art. 10. I artikkel 10 første avsnitt første punktum står det at «[e]veryone has the right to freedom of expression». Videre i annet punktum fremgår det at retten skal utøves uten inngrep fra offentlige myndigheter. Til tross for bestemmelsenes ulike utforming, beskytter de i praksis det samme.

Ytringsfriheten er imidlertid ikke absolutt. En adgang til å gjøre inngrep i ytringsfriheten følger både av EMK artikkel 10 nr. 2 og av grl. § 100 tredje ledd. Jeg kommer tilbake til vilkårene for å gjøre inngrep i ytringsfriheten nedenfor i punkt 2.3. Et eksempel på inngrep i ytringsfriheten er straffeloven § 185. Bestemmelsen belegger nærmere bestemte ytringer med straff, begrunnet i hensynet til å verne den offentlige ro, orden og sikkerhet.

Et fellestrekk med all regulering av brukerskapt krenkende ytringer, er at de forsøker å balansere retten til ytrings- og informasjonsfriheten på den ene siden og å forhindre ulovlig og skadelig innhold på nettet på den andre. Etersom det å gjøre ytringer ulovlige er et inngrep i ytringsfriheten, vil ytringsfriheten og slik regulering alltid være i konflikt med hverandre. På grunn av den nære relasjonen mellom slike ytringer og ytringsfriheten, skal jeg i kapittel 2 søke å forklare *hvordan* ytringsfriheten setter en ramme for oppgavens problemstilling.

2.2 Hvorfor verner vi om ytringsfriheten?

I Norge har ytringsfriheten vært grunnlovsfestet siden vi fikk Grunnloven i 1814. Det følger av grl. § 100 andre ledd første punktum at ytringsfrihetens begrunnelse er sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse.

Begrunnelsen i individets frie meningsdannelse innebærer at vi har frihet til å dele våre tanker og til å ta imot andres, og i kraft av denne friheten utvikles vi som mennesker.²⁶ Begrunnelse i sannhetsprinsippet kan anses for å være et kollektivistisk forsvar for ytringsfriheten, ettersom vi mennesker søker sannheten best sammen.²⁷ Ytringsfrihet vil gjøre at folk får mulighet til å teste sine kunnskaper og synsvinkler om et tema og få flere perspektiver. Det finnes ofte flere sider til en sak. Selv om A har rett, betyr ikke det uten videre at B har feil.

²⁶ NOU 2022:9 side 38.

²⁷ NOU 2022:9 side 37.

Demokratiet innebærer at makten ligger hos folket,²⁸ og ytringsfriheten er en grunnpilar for demokratiet. Ytringsfriheten bidrar til at befolkningen og de folkevalgte representantene kan kommunisere bedre og fortelle hverandre hva de tenker og mener.

2.3 Når kan det gjøres inngrep i ytringsfriheten?

2.3.1 Innledning

Utgangspunktet er som nevnt at alle skal kunne ytre seg. Ytringsfriheten er ment å verne selve ytringen, men den er ikke ment å verne mot enhver ytringshindring. Ytringsfriheten innebærer altså ikke en uhindret rett til å ytre seg på alle kanaler eller i bestemte settinger eller steder. Som eksempel for å belyse dette, har alle en rett til å ytre seg om samenes rettigheter, men dette gir oss likevel ikke en rett til å ytre oss om temaet på noen andres Instagramkonto eller en rett til at VG skal trykke debattinnlegget vårt om temaet. En rett til å ytre seg må altså utøves på en plattform man har tilgang til.

Enkelte menneskerettigheter er absolutte, som for eksempel forbudet mot tortur i EMK art. 3. Ytringsfriheten er imidlertid ikke en absolutt rettighet, noe som innebærer at selv for det som ytringsfriheten er ment å verne, altså selve ytringen, gjelder ikke retten uten begrensninger. Det kan være flere grunner til at en ikke har rett til å ytre seg.

Ytringsfriheten kan for det første komme i konflikt med andre menneskerettigheter, som for eksempel retten til respekt for privatliv²⁹ og forbudet mot diskriminering.³⁰ I slike tilfeller må det foretas en avveining mellom rettighetene, med det utfall at den ene rettigheten må vike for den andre.

For det andre kan ytringen falle utenfor kjerneområdet som ytringsfriheten er ment å verne. Ytringsfriheten er særlig ment å verne det offentlige ordskiftet og deltakelse i samfunnsdebatten.³¹ Mange ytringer er ikke en del av samfunnsdebatten, og slike ytringer kan være alt fra nøytrale, til smakløse og unødvendige. Rene sjikanøse, diskriminerende eller hatefulle ytringer er eksempler på typer ytringer som faller utenfor kjerneområdet til ytringsfriheten. Slike ytringer har eksistert i alle tider, men utbredelsen har økt med internett

²⁸ Grunnloven § 49 første ledd.

²⁹ Grl. § 102 og EMK art. 8. Eksempel fra rettspraksis, er HR-2019-2038-A.

³⁰ EMK art. 14.

³¹ Jon Wessel-Aas, *Jus og sosiale medier*, 2. utg., Kommuneforlaget 2015, s. 84.

og bruken av sosiale medier. Kommentarfelt har vist oss at mange har lett for å ty til tastaturet når man leser noe man ikke liker, og med det faller krenkende og sjikanøse ytringer oftere og for et langt større publikum enn tidligere.

I norsk rett, som i mange andre lands nasjonale rettssystem, er det derfor utviklet strafferettslige verktøy som skal bidra i arbeidet mot krenkende ytringer på nett. Det følger både av EMK og Grunnloven at det kan gjøres inngrep i ytringsfriheten, og i EMK artikkel 10 nr. 2 står det følgende:

“The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are *prescribed by law* and *are necessary in a democratic society, in the interests of* national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary” (min kursivering).

Det kan ut fra dette utledes nærmere tre vilkår for at et inngrep i ytringsfriheten skal være rettmessig, og det er at inngrepet må være «prescribed by law», det må være «necessary in a democratic society» og «in the interests of» et av de opplistede hensynene. Disse vilkårene er tema i det videre.

2.3.2 Hjemmel i lov

Det første vilkåret som må være oppfylt for å kunne gjøre inngrep i retten til ytringsfrihet, er at inngrepet er «prescribed by law». En tolkning av vilkåret tilsier at det kreves at inngrepet følger av et skriftlig hjemmelsgrunnlag. EMD har uttalt seg om vilkåret, og de sier at inngrepet må ha «legal basis in domestic law», men at det også stilles et krav til «the quality of the law in question, which should be accessible to the person concerned and foreseeable as to its effects».³² Det stilles altså et klarhetskrav til rettsgrunnlaget for inngrepet.

³² Delfi AS v. Estonia [GC], 10. October 2013, no. 64569/09 paragraf 120.

Lovkravet henviser i hovedsak til skriftlig grunnlag, men helt unntaksvis aksepteres ulovfestet grunnlag.³³ Det finnes flere eksempler på lovfestede inngrep i straffeloven. Formålet med at hjemmelsgrunnlaget skal være tilgjengelig og forutsigbart, er at borgerne skal vite hva de må forholde seg til og ha mulighet til å regulere atferden ved behov.³⁴

Det strafferettslige legalitetsprinsippet er forankret i Grunnloven § 96 første ledd, hvor det står at «[i]ngen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom». En tolkning av «lov» tilsier at ytringen må omfattes av straffebudet etter en alminnelig presiserende tolkning. Det kan altså ikke foretas analogiske, antitetiske eller utvidende tolkninger av straffebudene. En slik forståelse er også lagt til grunn av Høyesterett.³⁵ Det strafferettslige legalitetsprinsippet skal tolkes strengt, noe Høyesterett har presisert ved flere anledninger.³⁶

2.3.3 Legitimt hensyn

Det andre vilkåret som må være oppfylt for å kunne gjøre inngrep i ytringsfriheten, er at inngrepet må være «in the interests of» minst et av de opplistede hensynene i artikkel 10 nr. 2. Etter Grl. § 100 andre ledd må et inngrep i ytringsfriheten begrunnes i «sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse», mens i EMK art. 10 nr. 2 fremgår det at de legitime hensynene er «national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary».

Til tross for at bestemmelsenes oppstilling er ulik, kan det argumenteres for at de supplerer hverandre. For eksempel vil et inngrep som er begrunnet i hensynet til å forebygge uorden og kriminalitet også falle innenfor hensynet til individets frie meningsdannelse. På denne måten vil det i praksis være uproblematisk at ordlyden i bestemmelsene er ulike.

I praksis oppstår det sjeldent spørsmål om inngrepets legitimitet. Det er mange og vidtrekkende kategorier som listes opp i EMK artikkel 10 nr. 2, slik at det ikke er vanskelig å

³³ Leyla Sahin v. Turkey [J], 10. November 2005, no. 44774/98 paragraf 88. Det er også konstatert i ordlyden i Grunnloven § 100 første ledd siste punktum at rettslig ansvar «bør» være foreskrevet i lov.

³⁴ Delfi v. Estonia paragraf 121.

³⁵ HR-2016-1836-A avsnitt 14, med videre henvisning til tidligere praksis.

³⁶ Rt. 2012 s. 313 avsnitt 29 og HR-2017-1245-A avsnitt 19 og 20.

finne et legitimert hensyn for inngrepet. Eksempelvis vil det å gjøre en krenkende ytring ulovlig alltid være legitimert, ettersom det kan forankres i offentlig trygghet, forebygging av uorden eller kriminalitet eller for å verne andres omdømme eller rettigheter.

2.3.4 Nødvendig i et demokratisk samfunn

Det siste vilkåret som må være oppfylt for å kunne gjøre et lovlig inngrep, er at inngrepet må være «necessary in a democratic society». Dersom et mindre inngripende tiltak kan gjøres for å oppnå det samme resultatet, taler ordlyden for at inngrepet ikke er rettmessig. En slik forståelse er også lagt til grunn i rettspraksis, hvor det presiseres at det skal foretas en forholdsmessighetsvurdering.³⁷

For ytringer som inngår i samfunnsdebatten er vernet så godt som absolutt. Men selv for de ytringene som faller utenfor kjerneområdet til ytringsfriheten er vernet sterkt. Det følger av rettspraksis at marginen for smakløse ytringer er relativt rommelig.³⁸ Terskelen for at inngrepet er nødvendig i et demokratisk samfunn, er med andre ord høy.

Et tenkt eksempel her er ved vurderingen av strafferammen for et straffebed som gjør det ulovlig å ytre seg krenkende. Dersom det etter en vurdering er tilstrekkelig å sette strafferammen på inntil 1 års fengsel, vil det ikke være et lovlig inngrep å sette rammen til 3 års fengsel.

3 Særlig om internett som medium for å ytre seg

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for hva som er spesielt med internett som medium for å fremme en ytring. I redegjørelsen vil jeg se på hva som skiller internett fra andre medier, og hvilke fordeler og ulemper som følger med internett som medium.

Internett som medium for utøvelse av ytrings- og informasjonsfrihet har vokst raskt, og en trenger ikke gå lenger tilbake enn til 90-tallet før ytringsplattformene og -mulighetene så helt annerledes ut. Oppfinnelsen av trykkekunsten og kringkastingsteknologien (her ment som radio og TV) var det første steget til å spre budskap og informasjon til en større folkegruppe uavhengig av den fysiske avstanden. Begge oppfinnelsene bygget imidlertid på en

³⁷ Glor v. Switzerland [J], 20. April 2009, no. 13444/04 paragraf 94.

³⁸ Se HR-2022-1843-A avsnitt 13 (kjønnsidentitet).

enveiskommunikasjon, og det var de færreste som hadde tilgang til å ytre seg her.³⁹ Om man da skulle delta i samfunnsdebatten, var det mest vanlig å henvende seg til en avisredaksjon i håp om at de ville trykke ytringene dine. Andre alternative medium kunne være å demonstrere i gatene, trykke opp flygeblader eller å ytre seg på en radiokanal.

Internett har i stor grad erstattet både den gamle trykkekunsten, kringkastingsteknologien og den fysiske interaksjonen mellom mennesker. Den reelle ytringsfriheten har, ifølge ytringsfrihetskommisjonen, blitt drastisk forbedret med internett.⁴⁰ Ved fremveksten av internett har så å si alle fått tilgang til å ytre seg digitalt.⁴¹

Basert på hva som publiseres på nettet, kan det se ut til at folk tror nettet er et lovtomt medium. En ytring som publiseres på internett er imidlertid like bundet av loven som ytringer fremmet noe annet sted. Høyesterett har uttalt at både ytringsfriheten og dens grenser er medienøytral.⁴² Videre konkluderte Justis- og politidepartementet med at det var selvsagt at straffeloven § 266 også gjaldt elektronisk.⁴³ At loven er medienøytral innebærer videre at straffeansvar er uavhengig av hvilken digital plattform ytringen publiseres på, enten det er sosial plattform, nettavis, debattforum eller annet.

Det er flere momenter ved digital kommunikasjon som gjør at internett skiller seg fra andre ytringsplattformer. Den største forskjellen er at fysisk distanse ikke lenger er en hindring for å ytre seg til en større folkemasse. Alle er som hovedregel ansvarlig for egne ytringer, og i takt med at den enkeltes adgang til å ytre seg har vokst, har også den enkeltes ansvar vokst. De fleste har for lite kunnskap om ytringsfriheten og dens grenser til å vite hva de kan og ikke kan ytre seg om. Likevel benyttes muligheten til å ytre seg på internett i tide og utide, og som oftest gjøres dette uten ekstern sensur eller hjelp.⁴⁴

Kommunikasjonen på sosiale medier skjer forholdsvis raskt og spontant, og det som publiseres er ikke alltid like gjennomtenkt. Etter publisering vil det ofte være mange som har

³⁹ Wessel-Aas (2015) side 11.

⁴⁰ NOU 2022:9 side 124.

⁴¹ 93% av Norges befolkning bruker nettet hver dag, jf. NOU 2022:9 side 110.

⁴² HR-2020-184-A (kalkerlakk) avsnitt 21.

⁴³ Ot.prp. Nr. 22 (2008-2009) side 148.

⁴⁴ Wessel-Aas (2015) side 78.

tilgang på ytringen, og det er ikke uvanlig at folk da kan lagre, dele og kommentere ytringen, noe som igjen medfører at vedkommende som ytret seg raskt mister kontrollen over det publiserte innholdet.

Et annet særtrekk med bruk av internett som medium, er at ytringene ofte kjennetegnes med at de er en blanding av skriftlige og muntlige uttrykk. Selv om ytringene fremmes skriftlig, samsvarer ytringenes innhold og utforming med muntlige ytringer. En muntlig samtaleform kjennetegnes ved at man benytter seg av hjelpemidler, slik som stemmeleie og kroppsspråk.⁴⁵ De muntlige hjelpemidlene bidrar til å formidle budskapet, og mottager kan høre på stemmeleie om vedkommende finner informasjonen engasjerende, trist, morsom og så videre.

Kroppsspråk og tonefall forsvinner når ytringene flyttes fra fysisk interaksjon og over til internett. Flytting av medieplattform har potensiale til å skape misforståelser. For å kompensere for mangel på muntlige samtaleelementer på nett, benyttes for eksempel *emojis* og annen bildebruk. Slike hjelpemidler avbøter i noen grad på problemene som oppstår ved manglende kroppsspråk og tonefall. Folk bruker imidlertid slike hjelpemidler på ulik måte og i ulik grad, og de vil derfor kunne misforstås.

4 Enkeltindividets ansvar for egne ytringer på nett

4.1 Innledning

Det er ingen menneskerett å ikke bli krenket,⁴⁶ og det meste av de ubehagelige ytringene på internett er lovlige. Lovgiver har imidlertid ansett enkelte ytringer for å være så alvorlige at de bør ilegges straff, og i dette kapittelet skal jeg redegjøre for det enkelte individets straffeansvar for egne ytringer på internett.

I denne redegjørelsen, vil jeg først presentere hva som er formålet med straff, ettersom dette er sentralt for å kunne forstå hvorfor enkelte ytringer er belagt med straff. Videre vil jeg ta for meg grunnvilkårene for å straffe noen, og forklare hvordan disse spiller seg særlig ut i forhold til ytringer. I dette kapittelets hoveddel vil jeg redegjøre for de mest relevante straffebudene, herunder deres innhold, virkeområde og hvordan de bidrar i arbeidet mot krenkende ytringer

⁴⁵ Podkast Takk & lov med Anine Kierulf: Podkast #49 *Takk & Lov – Anine er alene: Hatytringer III: Kan vi lære noe av den gamle injurieretten?*, november 2022 (hørt 23. februar 2023).

⁴⁶ Prop.31 L (2019-2020) side 18.

på nett. Disse straffebudene er strl. § 185 og hatefulle og diskriminerende ytringer, § 266 om hensynsløs atferd, § 267 om krenkelse av privatlivets fred og § 267 a som særlig regulerer deling av krenkende bilder.

4.2 Hvorfor er enkelte ytringer belagt med straff?

Tradisjonelt har straff blitt sett på som et onde staten påfører en lovovertreder på grunn av lovovertredeisen, i den hensikt at det skal føles som et onde.⁴⁷ Formålet med å straffe noen er å sørge for at verken vedkommende selv eller noen andre begår en slik handling igjen (individual- og allmennprevensjon), samt å opprettholde sosial ro og orden i samfunnet.

Både den preventive virkningen og sosial ro og orden kan ha sider ved seg som ligner på gjengjeldelse, men den store forskjellen er at gjengjeldelse bare har fokus bakover i tid, mens prevensjon og ro og orden har et fremadskuende perspektiv, og er derfor mer bærekraftig. Gjengjeldelse som begrunnelse for straff er utdatert og benyttes ikke i norsk strafferett i dag.

Individualprevensjon går ut på å påvirke den enkelte lovovertreder til ikke å begå nye lovbrudd i fremtiden. Denne påvirkningen gjøres ved å uskadeliggjøre gjerningspersonen, altså forhindre vedkommende fra å begå ny handling, avskrekke vedkommende fra å begå en ny handling og få vedkommende til å forstå de skadene hans handlinger har for andre.⁴⁸

Allmennprevensjon kan nærmere deles inn i den avskrekkende virkningen, kost/nyttevirkning og den vanedannende og holdningsskapende virkningen.⁴⁹ Kort beskrevet handler allmennprevensjon om å forhindre andre i samfunnet fra å begå tilsvarende handlinger.

Den siste grunnen til at man straffer i norsk rett, er for å opprettholde sosial ro og orden. Når rettsapparatet håndterer en straffbar handling, får dette to beroligende følger. For det første trenger ikke borgerne selv å sørge for rettferdighet i form av for eksempel gjengjeldelse. For det andre vil det skape en trygghet i samfunnet ved at befolkningen vet at gjerningspersonen blir tatt hånd om og ikke kan begå nye straffbare handlinger i en tid fremover.

⁴⁷ Rt. 1977 s. 1207.

⁴⁸ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 78-79.

⁴⁹ Ibid. Side 79.

4.3 Grunnvilkår for å kunne straffe noen for brukerskapte krenkende ytringer

4.3.1 Innledning

Hvert enkelt straffebud må leses i sammenheng med grunnvilkårene for å straffe. I dette kapittelet vil jeg derfor gjøre rede for hvilke grunnvilkår som må være oppfylt for at noen skal kunne ilegges straff for å ha ytret seg krenkende. Vilkårene er opplistet i straffelovens kapittel 3 og de kan overordnet sett deles inn i tre absolutte vilkår. Ytringen må være lovstridig, den må være begått med tilstrekkelig grad av subjektiv skyld og skyldevne og den må være materielt rettsstridig for at den skal kunne straffes.

4.3.2 Ytringen må være lovstridig

Kravet til lovstrid følger av straffeloven § 14 hvor det står at straff bare kan «ilegges med hjemmel i lov». Bestemmelsen er en henvisning til Grunnloven § 96 første ledd, altså det strafferettslige legalitetsprinsippet.⁵⁰ Hovedregelen er derfor at en ytring bare kan straffes dersom ytringen etter en alminnelig tolkning oppfyller gjerningsbeskrivelsen i et straffebud.

Lovstridskravet inneholder et krav om årsakssammenheng.⁵¹ Kravet innebærer for det første at ytringen var av betydning for at den etterfølgende virkningen skulle inntre, herunder krenkelsen. For det andre innebærer kravet at ytringen må hatt en generell skadevoldende karakter. Det er altså ikke enhver ytring som oppfyller kriteriet om årsakssammenheng.

Straffeloven §§ 15 og 16 regulerer straffbar medvirkning og straffbart forsøk. Disse bestemmelsene utvider lovstridskravet gjennom å åpne for at tilfeller som ikke omfattes av ordlyden i straffebudet, også kan være straffbar. Et straffebud rammer etter § 15 også den som «medvirker til overtredelsen», når ikke annet er bestemt. Medvirkning er ikke relevant å vurdere for den som overtrer straffebudet selv, men heller for de som bidrar til at hovedpersonen overtrer straffebudet. Jeg kommer derfor tilbake til medvirkningsansvaret i punkt 5.3.3 om digitale plattformers ansvar for brukerskapte krenkende ytringer.

At forsøk på å ytre seg krenkende er straffbart, følger at § 16. Her står det i første ledd at «[d]en som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som kan medføre fengsel i 1 år eller mer,

⁵⁰ Se avhandlingens punkt 2.3.2 for nærmere redegjørelse av det strafferettslige legalitetsprinsippet.

⁵¹ Thomas Frøberg: *Alminnelig strafferett i et nøtteskall*, 2.utg., Gyldendal norsk forlag 2020, side 96.

og som foretar noe som leder direkte mot utføringen, straffes for forsøk, når ikke annet er bestemt». Det er flere vilkår som kreves oppfylt for at noen skal kunne straffes for forsøk.

For det første stilles det krav til forsett, se punkt 4.3.3 for redegjørelse av skyldkravet. Videre følger det av ordlyden at straffebudet som er forsøkt overtrådt har en strafferamme på «fengsel i 1 år eller mer». Alle straffebudene som skal gjennomgås nedenfor har en strafferamme på minimum 1 år,⁵² slik at en gjerningsperson kan straffes for forsøk på overtredelse av dem.

Det siste vilkåret som kreves etter § 16, er at vedkommende foretar seg noe «som leder direkte mot utføringen». En naturlig forståelse av dette vilkåret, er at alt av forberedelse må være gjennomført, og handling mot forbrytelse må være påstartet. Man må med andre ord være forbi det straffrie forberedelsesstadiet. I HR-2019-189-A formulerte Høyesterett, i tråd med teori, om det objektive vilkåret at «[g]jerningsmannens opptreden må vise at nå er forberedelsen og overveielsen tid forbi, nå skrider han til verket».⁵³

4.3.3 Ytringen må begås med tilstrekkelig grad av subjektiv skyld og skyldevne

Skyldkravet har to elementer ved seg. Det første elementet er kravet til subjektiv skyld, som beror på en konkret vurdering av gjerningspersonens mentale forhold til overtredelsen av straffebudet. For det andre er det kravet til skyldevne, altså gjerningspersonens tilregnelighet. I den videre fremstillingen av skyldkravet, starter jeg med kravet til subjektiv skyld.

I norsk rett er forsett hovedskyldformen, og en eventuell annen skyldform må presiseres særskilt, jf. straffeloven § 21. De ulike forsettsformene er nedfelt i straffeloven § 22. Den andre aktuelle skyldformen er uaktsomhet og er nærmere beskrevet i straffeloven § 23.

Innledningsvis nevnes det at vedkommende skal bedømmes ut fra sin egen oppfatning av de faktiske forholdene, men likevel slik at det skal sees bort fra uvitenhet som følge av selvforskyldt rus, jf. straffeloven § 25 første og tredje ledd.

Etter strl. § 22 første ledd foreligger *forsett* når ytringen dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud, «a. med hensikt», «b. med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest

⁵² Strl. §§ 185, 266, 266a og 267.

⁵³ Avsnitt 14.

sannsynlig dekker gjerningsbeskrivelsen», eller «c. holder det for mulig at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen, og velger å handle selv om det skulle være tilfellet». For alle de tre formene må forsettet foreligge på handlingstidspunktet og normalt dekke hele den objektive gjerningsbeskrivelsen (dekningsprinsippet).⁵⁴

Etter alternativet i bokstav a må ytringen være fremmet med «hensikt». En tolkning av «hensikt» tilsier at gjerningspersonen hadde formål eller ønske om at gjerningsbeskrivelsen i straffebudet skulle bli overtrådt som følge av ytringen sin. En slik forståelse er også lagt til grunn i forarbeidene.⁵⁵

Det neste alternativet, det såkalte *sannsynlighetsforsettet*, er nedfelt i bokstav b. En tolkning av «sikkert eller mest sannsynlig» er at forsettet knytter seg til kunnskap eller innsikt omkring ytringen som fremmes, i motsetning til et ønske om å oppnå virkningen. Siden det er virkningen av ytringen som straffes, må både ytringen og virkningen dekkes av forsettet. Etter forarbeidene foreligger forsett dersom «lovbryteren ikke ønsker at handlingen skal oppfylle gjerningsinnholdet i straffebudet, men likevel holder dette som sikkert eller mest sannsynlig. Det er tilstrekkelig at det foreligger mer enn 50 % sannsynlighet».⁵⁶

Det tredje og siste alternativet er *eventuelt forsett*. En tolkning av ordlyden tilsier at det her gjelder et krav om aksept, i motsetning til et krav om vilje. Vedkommende har positivt godtatt at gjerningsbeskrivelsen i straffebudet kan bli overtrådt som følge av ytringen, og velger å ytre seg likevel. Høyesterett har i HR-2020-2117-A uttalt seg om vurderingens nærmere innhold, og sier i avsnitt 15 og 16 at forsettsformen oppstiller to elementer. For det først må det bevises at tiltalte anså følgen som «mulig», og for det andre må det bevises at tiltalte «bevisst tok det standpunkt» at han vil ha ytret seg selv om det førte til at følgen skulle inntreffe. Videre i avsnitt 16 presiserer Høyesterett at for å kunne konstatere forsett, er det ikke tilstrekkelig at gjerningspersonen bevisst valgte å ytre seg krenkende. Tiltalte må positivt ha innvilget skadefølgen, altså at ytringen krenket fornærmede.

I strl. § 22 andre ledd er det lagt inn en henvisning til § 26 om rettsvillfarelse. I henhold til straffeloven § 26 vil «[d]en som på handlingstidspunktet på grunn av uvitenhet om rettsregler

⁵⁴ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 426.

⁵⁵ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 424-425.

⁵⁶ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 425.

er ukjent med at handlingen er ulovlig, straffes *når uvitenheten er uaktsom*) (min kursivering). En naturlig språklig forståelse av «når uvitenheten er uaktsom», innebærer at rettsvillfarelse som den klare hovedregel ikke gir grunnlag for å bli fri fra ansvar. Terskelen for å bli ansvarsfri som følge av rettsvillfarelse er svært høy.

Det andre skyldkravet som er aktuelt i strafferetten er uaktsomhet, eventuelt grov uaktsomhet. En gjerningsperson har etter strl. § 23 opptrådt uaktsomt dersom hen «handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område», og kan bebreides for det «ut fra sine personlige forutsetninger». Dette er kumulative vilkår som innebærer at begge vilkårene kreves oppfylt. Etter andre ledd er uaktsomheten «grov» dersom den er «svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse».

En tolkning av «kravet til forsvarlig opptreden på et område» er at det skal tas utgangspunkt i en objektiv standard av hvilke normer og regler som gjelder på det konkrete området. Høyesterett uttalte seg på generelt grunnlag om vilkåret i HR-2019-497-A, hvor de sa at for å fastlegge hva som er forsvarlig opptreden, er det av særlig interesse å se til lovgivning, forskrifter, sedvane eller rettspraksis på området.⁵⁷ Videre vil alvoret i situasjonen, skadepotensialet, interessene som er truet og handlingsalternativene være av betydning.⁵⁸

En tolkning av det andre vilkåret, «ut fra sine personlige forutsetninger», er at det ikke kan gjøres den samme vurderingen for alle gjerningspersoner. Forhold som tilsier at vedkommende burde bebreides i større eller mindre grad, skal være av betydning. Dette kan være momenter som alder, utdanning, svekket syn eller hørsel og så videre. I den nevnte dommen fra 2019 ble det slått fast at ved vurderingen av personlige forutsetninger skal det tas hensyn til alder, modenhet og erfaring, og det forutsettes at tiltalte har innrettet seg etter sine ferdigheter.⁵⁹ Videre må det ses hen til interessene som er krenket, alvorligheten av forholdet og om ytringen er av en slik art at den regelmessig utføres som ledd i de fleste private livsutfoldelse, jf. avsnitt 40. Det skal foretas en helhetlig vurdering.

⁵⁷ Avsnitt 25.

⁵⁸ Avsnitt 26.

⁵⁹ Avsnitt 38.

Den andre siden ved skyldkravet, altså kravet til skyldbevne, er nedfelt i straffeloven § 20. I første ledd oppstilles det er alderskrav på minimum 15 år for og kunne være strafferettslig ansvarlig. Folk under 15 år kan altså ikke straffes.

Etter andre ledd er heller ikke den som «på handlingstidspunktet er utilregnelig på grunn av» «a. sterkt avvikende sinnstilstand» «b. sterk bevissthetsforstyrrelse» eller «c. høygradig psykisk utviklingshemming» strafferettslig ansvarlig. Ved utilregnelighetsvurderingen skal det legges vekt på «graden av svikt i virkelighetsforståelse og funksjonsevne». Bokstav a til c oppstiller alternative grunnlag, slik at bare en kreves oppfylt. Forbigående utilregnelighet som følge av selvforskyldt rus fritar ikke for straff, med mindre særlige grunner tilsier det, jf. bestemmelsens tredje ledd første punktum. Etter andre punktum kan den som «har en vedvarende tilstand som nevnt i annet ledd bokstav a og som selvforskyldt fremkaller en utilregnelighetstilstand», straffes dersom særlige grunner tilsier det.

Bokstav a er ment å omfatte alvorlige psykiske, somatiske og organiske sykdommer som gir seg utslag på sinnet.⁶⁰ Det er uten betydning hvordan tilstanden oppstod. Alternativet i bokstav b omfatter absolutt, eller fullstendig og relativ bevisstløshet.⁶¹ Alternativet i bokstav c sikter til de gjerningspersonene som har en IQ på under 60.⁶²

4.3.4 Ytringen må være materielt rettsstridig

Straffebudene har en generell utforming, noe det er flere grunner til, blant annet av hensyn til effektivitet og maktfordelingsprinsippet. Ved utforming av et straffebud har lovgiver som mål at de tilfellene som omfattes av gjerningsbeskrivelsen skal være straffbare. Likevel er det umulig å formulere et straffebud som ikke omfatter tilfeller det vil være uforholdsmessig å straffe. Bruk av straff skal aldri være uforholdsmessig, og rettsstridsreservasjonen har til formål å forhindre at uforholdsmessig straff skjer.⁶³

Det kan være flere grunner til at en brukerskapt krenkende ytring ikke er straffbar. For det første kan det hende at vedkommende har gitt samtykke til ytringen. Ytringen kan for det

⁶⁰ Prop.154 L (2016-2017) side 229.

⁶¹ Prop.154 L (2016-2017) side 229.

⁶² Prop.154 L (2016-2017) side 229.

⁶³ Se blant annet HR-2021-580-A avsnitt 34.

andre være vernet av de alminnelige rettsstridsreservasjonene, slik som nødrett og nødverge.⁶⁴ Videre kan det være at ytringen er vernet av ytringsfriheten. For det fjerde kan det være at handlingen ikke er utilbørlig eller uforsvarlig, noe som er et krav.⁶⁵

Den vanligste grunnen til at en ytring likevel ikke er rettsstridig, er at den er vernet av ytringsfriheten. En krenkende ytring kan være lovlig dersom det etter en vurdering ikke vil være forholdsmessig å gjøre inngrep i ytringsfriheten, jf. EMK art. 10 nr. 2.

Rettsstridsreservasjonen er relevant å vurdere for alle straffebed. I det videre vil vurderingen likevel bare behandles i forhold til forbudet mot ytringer som krenker privatlivets fred. Grunnen til det er at rettsstridsvurderingen spiller en annen rolle for privatlivets fred enn for hatefulle ytringer og hensynsløs atferd, ettersom vern av privatlivets fred er en grunnleggende menneskerettighet, noe vern mot hensynsløs atferd og hatefulle ytringer ikke er.

4.4 Hatefulle og diskriminerende ytringer

4.4.1 Straffeloven § 185

Straffeloven § 185 straffer den som «forsettlig eller grovt uaktsomt», «offentlig» eller i «andres nærvær» setter frem en «diskriminerende eller hatefull ytring». Strafferammen for offentlig fremsettelse er bot eller fengsel inntil 3 år, mens det for fremsettelse i andres nærvær er bot eller fengsel inntil 1 år. Bestemmelsen oppstiller altså tre vilkår, som sammen med bestemmelsens formål er tema under.

Straffeloven § 185 kom til som en reaksjon på at Norge ratifiserte FNs rasediskrimineringskonvensjon i 1970.⁶⁶ Ratifiseringen skapte en rettslig plikt til å ha et forbud mot hatefulle ytringer i nasjonal rett.

4.4.2 Det nærmere innholdet i straffeloven § 185

4.4.2.1 Fremsatt offentlig eller i andres nærvær

Vilkårene «offentlig» og «i andres nærvær» er alternative vilkår, slik at bare et av dem kreves oppfylt. Begrepene «offentlig sted» og «offentlig handling» er legaldefinert i strl. § 10. Et

⁶⁴ Strl. §§ 17 og 18.

⁶⁵ HR-2019-2038-A avsnitt 18.

⁶⁶ De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering.

sted er offentlig når det er bestemt for alminnelig ferdsel eller der allmennheten ferdes. En tolkning av begrepet «offentlig sted» tilsier at alle potensielt kan få tilgang til stedet.

En ytring er etter andre ledd andre punktum offentlig når «ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer». En tolkning av definisjonen er at det må være en viss mengde med tilhørere for at handlingen skal være offentlig. Det er ikke tilstrekkelig for at vilkåret er oppfylt at du står på torget (offentlig sted) kl. 04:00 på natten og fremmer hatefulle ytringer dersom du er den eneste til stede.

I forarbeidene er det uttalt at 20-30 personer regnes som et «større antall personer».⁶⁷ Som tidligere nevnt er loven medienøytral, og en ytring vil derfor være fremsatt offentlig dersom den fremmes i for eksempel en gruppe med minimum 20 medlemmer.

I dommene HR-2020-184-A og HR-2020-185-A bekreftes det at ytringer fremsatt på internett kan være offentlig. Begge sakene gjaldt ytringer fremsatt i lukkede grupper på Facebook. Den ene gruppen hadde omtrent 15 000 medlemmer, den andre hadde rundt 20 000. I begge sakene konstaterte Høyesterett at ytringene utvilsomt var fremsatt offentlig, til tross for at gruppene var lukkede.

For alternativet «i andres nærvær» finnes det ingen legaldefinisjon. En naturlig språklig forståelse av vilkåret er at det ikke kreves mange tilstedeværende, men at det er folk til stede for å bevitne ytringen. En slik forståelse blir også forsterket av å lese alternativet i lys av den nedsatte strafferammen for denne typen fremsettelse. I forarbeidene står det at alternativet er ment å omfatte ytringer som er «halvoffentlig» eller fremsatt i «private omgivelser».⁶⁸

Nærværalternativet er lite behandlet i rettspraksis. I LB-2019-3868 kom lagmannsretten til at kravet til «i andres nærvær» ikke var oppfylt. Her hadde tiltalte hengt opp lapper med sterkt nedsettende innhold om homofile på/ved inngangsdøren til et homofilt par. Det fornærmede paret leste lappene sammen, og ettersom ytringene angikk dem begge og det ikke var andre til stede, var ikke vilkåret oppfylt. I LB-2017-39052 kom lagmannsretten til motsatt konklusjon, hvor fornærmedes barn hadde overhørt de krenkende ytringene, til tross for at retten fant det usikkert hvor mye barna hadde hørt. Det kreves altså lite for at vilkåret anses oppfylt.

⁶⁷ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 409.

⁶⁸ Ot.prp. Nr. 22 (2008-2009) side 399.

4.4.2.2 Diskriminerende eller hatefull ytring

Hva som er en «diskriminerende eller hatefull» ytring defineres i § 185 andre ledd som det å «true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av» en av de opplistede alternativene i bokstav a til e. De opplistede alternativene er a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) seksuelle orientering, d) kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk og e) nedsatte funksjonsevne. Ett eller flere av alternativene i bokstav a til e må være oppfylt for at ytringen kan anses som straffbar. Terskelen for straff er den samme for alle de opplistede minoritetsgruppene.⁶⁹

Det er flere sider ved denne definisjonen som behøver avklaring. For det første tilsier en tolkning av begrepet «noen» at bestemmelsen verner personangrep, i motsetning til vern av emner, som for eksempel religion eller livssyn.

Videre listes det opp fem alternativer til hva som anses for å være av diskriminerende eller hatefull karakter. De opplistede alternativene er vanskelig å tolke, noe som delvis kommer av at språket er gammelt og delvis av at begrepene synes å flyte noe over i hverandre. Det kan likevel hentes noe ut av ordlyden.

En tolkning av å «true» noen, tilsier at noen ytrer seg om en potensiell negativ og skremmende handling som kan komme ettersom fornærmede for eksempel er lesbisk.⁷⁰ Begrepet «hat» er et sterkt ord, som taler for at ytringen må være så negativt ladet at den skaper frykt i samfunnet. Å «forfølge» noen tolkes dithen at det må være en viss gjentakelse i ytringene, slik at ytringen skaper en langvarig, og derfor alvorlig, frykt. Alternativene «forhåne» og «ringeakt» er særlig vanskelig å tolke.

Det skrives lite i forarbeidene om hvilken betydning som tillegges hvert av alternativene. I rettspraksis er alternativene anvendt forskjellig. Det er ikke uvanlig at Høyesterett viser til alle alternativene og sier at de samlet sett angir terskelen for hvilke ytringer som rammes.⁷¹ Dette taler for at alternativene ikke er ment å skulle anvendes selvstendig, men at de sammen er ment å danne et grunnlag for hvilke ytringer som rammes av straffebudet.

⁶⁹ HR-2022-1843-A avsnitt 24.

⁷⁰ Alternativet om seksuell orientering i § 185 andre ledd bokstav c.

⁷¹ HR-2022-1707-A avsnitt 21 og HR-2020-2133-A (potetbaker'n) avsnitt 22.

I andre rettsavgjørelser har Høyesterett vist til noen særskilte alternativ,⁷² men selv i disse sakene går ikke Høyesterett noe grundigere inn på begrepenes betydning. I Rt. 1997 s. 1821 ble en 70 år gammel mann dømt for overtredelse av straffeloven (1902) § 135 a.⁷³ På side 1826 uttaler Høyesterett følgende:

«Begrepene "truer, forhåner eller utsetter for hat, forfølgelse eller ringeakt" er ikke særlig presise og går noe over i hverandre. I rettspraksis er det lite å finne til nærmere belysning av innholdet i de enkelte uttrykk. Det dreier seg imidlertid om sterke karakteristikk – og i rettspraksis er det lagt til grunn at det er de grove forhold som rammes». Det kan etter dette sies å være lite kilder på hva som nærmere ligger i definisjonen, men at bestemmelsen oppstiller en høy terskel for at en ytring anses for å være hatefull eller diskriminerende.

I den nye utredningen, «NOU 2022:9 – en åpen og opplyst offentlig samtale», har kommisjonen tatt grep om den uklare ordlyden, og kommet med to anbefalinger til hvordan bestemmelsen bør utformes.⁷⁴ Tanken med forslagene er ikke at bestemmelsens innhold skal endres, men heller at lovteksten skal tilpasses et moderne språk, slik at det blir lettere å forstå ut fra ordlyden hvilke ytringer som omfattes av bestemmelsen.⁷⁵

I det første alternativet er ordlyden i § 185 andre ledd endret til følgende: «Med hatefulle ytringer menes ytringer som grovt nedvurderer menneskeverdet til noen på grunnlag av deres [...]».⁷⁶ På side 210 skriver kommisjonen at dette alternativet uttrykker klart at bestemmelsen er ment å forby angrep på menneskers egenverdi, samt at terskelen er svært høy.

I det andre alternativet er ordlyden foreslått slik: «En ytring regnes som hatefull når den på kvalifisert krenkende måte fremmer hat eller forfølgelse mot, oppfordrer eller slutter seg til integritetskrenkelser mot, eller grovt nedvurderer menneskeverdet til noen på grunn av deres [...]».⁷⁷ Her har kommisjonen benyttet Høyesteretts beskrivelse av hva som er straffverdig. «[K]valifisert krenkende» sikter til terskelkravet, mens de alternative vilkårene er ulike typer

⁷² HR-2022-1843-A avsnitt 47 og Rt. 2012 s. 536 (dørvakt) avsnitt 25.

⁷³ Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) – opphevet.

⁷⁴ Utredningen er ny og ikke fulgt opp enda. Dens rettskildemessige vekt er av den grunn fremdeles uklar, men dets innhold kan likevel benyttes til å tolke og forstå dagens lovverk.

⁷⁵ NOU 2022:9 side 214.

⁷⁶ NOU 2022:9 side 209.

⁷⁷ NOU 2022:9 side 210.

ytringer som omfattes, herunder ytringer som inviterer til fysiske krenkelser og dels ytringer som kan ha ikke-fysiske virkninger, men som kan lede til nedvurderinger av menneskeverdet eller andre svært negative holdninger til de minoritetene som bestemmelsen skal beskytte.

Etter dette er det klart at straffeloven § 185 tar sikte på å forby svært alvorlige ytringer som er et angrep på menneskers egenverdi, uansett om ytringen inviterer til fysiske krenkelser eller ikke. Temaet i det videre vil være hvordan en ytring skal tolkes.

Når en ytring skal tolkes, vil det avgjørende være å vurdere hvordan den alminnelige tilhører vil oppfatte et utsagn ut fra den sammenhengen den er fremsatt i, likevel slik at ingen skal tillegges meninger som ikke uttrykkelig er uttalt, med mindre et slikt innhold med rimelig stor grad av sikkerhet kan utledes av sammenhengen.⁷⁸ Enkeltstående utsagn skal altså ikke tolkes isolert, men må vurderes i den konteksten som ytringen inngår i.⁷⁹

Det følger av rettspraksis at det bare er ytringer av «kvalifisert krenkende karakter» som rammes av bestemmelsen.⁸⁰ Dette gjelder oppfordringer som gir tilslutning til integritetskrenkelser og de som grovt nedvurderer en gruppes menneskeverd.⁸¹ Terskelen er høy for å anse en ytring for kvalifisert krenkende. Selv for sjikanetilfellene, altså de ytringer som faller utenfor kjerneområdet til ytringsfriheten, er det en «relativt rommelig margin for smakløse ytringer».⁸² Dersom mennesker blir sammenlignet med skadedyr, er man fort over § 185-terskelen. Et eksempel fra rettspraksis er hvor en person på Facebook ble dømt for å kalle noen «din korrupte kakkelakk».⁸³

Høyesterett har også vurdert i HR-2022-1707-A hvor den nedre grensen for bestemmelsen går.⁸⁴ En 57 år gammel mann hadde ropt til en 16 år afrikansk jente at hun burde «dra tilbake

⁷⁸ HR-2020-2133-A avsnitt 25-27 og HR-2019-1922-A avsnitt 18.

⁷⁹ Rt. 2012 s. 536 avsnitt 34-37, med videre henvisning til St.meld.nr.26 (2003–2004) og Innst.S.nr.270 (2003–2004) side 20 flg.

⁸⁰ HR-2020-184-A avsnitt 27 og HR-2022-1843-A avsnitt 31.

⁸¹ Rt. 2002 s. 1618 og Rt. 2007 s. 1807 (Vigrid).

⁸² HR-2020-184-A avsnitt 28.

⁸³ HR-2020-184-A.

⁸⁴ På grunn av saksbehandlingsfeil, ble både lagmannsrettens og tingrettens dom opphevet. I januar 2023 ble skyldspørsmålet på nytt vurdert i tingretten, hvor de kom til at tiltalte verken opptrådte

til Somalia så får du det mye bedre, for der får du ikke noe NAV». Ytringen ble ansett som tilstrekkelig hatefull etter en vurdering av aldersforskjellen på tiltalte og fornærmede. Høyesterett sier at dersom ytringen var fremsatt overfor en voksen, ville den ikke vært straffbar.

Det retten gjør her, er å skille mellom mindreårige og myndige personer, ikke nødvendigvis på maktbalansen mellom fornærmede og gjerningspersonen. Det kan stilles spørsmål ved om dette er i tråd med straffebudets formål om å forhindre frykt i samfunnet, i motsetning til å verne de som utsettes for slike ytringer. Skaper det større frykt i samfunnet at ytringen fremsettes overfor en jente på 16 år og 10 måneder, kontra en jente på 18 år? Eller er momentet satt fordi mindreårige er mer sårbare og trenger sterkere vern? I så fall kan det argumenteres for at vurderingsmomentet ikke er i tråd med bestemmelsens formål. Dommen er imidlertid blitt kritisert for å senke terskelen for hva som er straffbart etter bestemmelsen.⁸⁵

4.4.2.3 Skyldkravet

Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet.⁸⁶ Grov uaktsomhet ble tilføyd bestemmelsen ved lovendringen i 2005, med det formål å styrke det vern som bestemmelsen skal gi ved å bidra til at bevissituasjonen blir lettere.⁸⁷

Som tidligere nevnt konkluderte Høyesterett i HR-2022-1707-A med at det var relevant at fornærmede var mindreårig for vurderingen av om straffebudet objektivt sett var overtrådt. Ettersom gjerningspersonen må ha forsett om alle sidene av gjerningsbeskrivelsen, må vedkommende også ha forsett om fornærmedes alder. I tilknytning dette uttalte dommer Berglund i avsnitt 32 at «[f]ornærmedes alder er ikke en del av gjerningsbeskrivelsen i § 185, men kan tillegges vekt ved vurderingen av om ytringen rammes av straffebudet. Når ytringen skal tolkes i den sammenheng den er fremsatt, må forsettet dekke de deler av konteksten som er av sentral betydning for at ytringen blir straffbar».

forsettlig eller grovt uaktsomt i forhold til fornærmedes alder. Tingretten frifant vedkommende, og påtalemyndigheten anket ikke til lagmannsretten. Tingrettsdommen er dermed rettskraftig.

⁸⁵ *Anine Kierulf om hatytringsdommen i Høyesterett HR-2022-1707-A*. Finnes på:

<https://juridika.no/innsikt/anine-kierulf-om-hatytringsdommen-hr-2022-1707-a>. Lest 25.01.2023.

⁸⁶ Se avhandlingens punkt 4.3.3.

⁸⁷ Ot.prp. Nr. 33 (2004-2005) side 214, jf. side 189.

4.4.2.4 Straffebudets plassering

Straffebestemmelsen er plassert i kapittel 20, hvor formålet er å verne den «offentlige ro, orden og sikkerhet». Ved å lese bestemmelsen i lys av dens plassering i kapittel 20, taler det for at bestemmelsen er ment å motvirke en spredning av uønskede holdninger i samfunnet, i motsetning til å verne den eller de rammede personene. Straffebudet søker å motvirke at hatefulle holdninger sprer seg i samfunnet og at de kan bli en del av en større bevegelse.

4.4.3 Hvordan bidrar straffebudet i arbeidet mot krenkende ytringer på nett?

De siste årene er det gjort flere innstramninger i straffeloven § 185 i et forsøk på å få ned antall hatefulle ytringer. Strafferammen økte blant annet fra to til tre år i 2005, de beskyttede minoritetsgruppene er blitt flere og skyldkravet er endret fra å omfatte forsett til også å omfatte grov uaktsomhet. Til tross for disse endringene, har ikke straffebudet fått den preventive effekten på samfunnet som ønsket.⁸⁸

Det kan være flere grunner til at endringene i straffebudet ikke har redusert antall hatefulle ytringer på nett. En første grunn kan være økt bruk av sosiale medier, slik at reguleringen ikke klarer å holde følge med den teknologiske utviklingen. Sosiale medier er utformet slik at krenkende ytringer kan spre seg raskt og nå ut til mange før politiet eller andre myndigheter får mulighet til å gripe inn.

For det andre tar straffebudet sikte på å beskytte minoritetsgrupper som gjennom tiden har vist seg å ha behov for ekstra vern. Kultur- og holdningsendringer i et samfunn tar tid, og holdningene vil ikke endres over natten bare fordi det i loven er gjort forbudt å ytre seg hatefullt mot disse gruppene. Å forby hatefulle ytringer mot visse minoritetsgrupper er en viktig del av innsatsen i å stoppe krenkende ytringer på nett, men dette er ikke tilstrekkelig i seg selv.

For det tredje er det mange som ytrer seg anonymt eller ved bruk av pseudonym på nett. Dette gjør det vanskelig å avdekke hvem som står bak ytringene, og derfor blir det også vanskelig å straffeforfølge gjerningspersoner og håndheve straffebudet.

⁸⁸ NOU 2022:9 side 195.

Etter det som her er gjennomgått, er det viktig å presisere at straffebudet blir anvendt i praksis, og de siste årene har det vært flere saker inne for Høyesterett hvor strl. § 185 har vært tema.⁸⁹ Dette viser at til tross for at det er krevende å overholde straffebudet i praksis, blir forbudet mot hatefulle ytringer tatt på alvor.

4.5 Krenkelse av privatlivets fred

4.5.1 Innledning

I motsetning til ærekrenkelser, ble krenkelse av privatlivets fred videreført som straffbart i den nye straffelovens § 267, og i § 267 a er det tatt inn et særlig forbud mot deling av krenkende bilder mv. Behovet for å verne om privatlivets fred kom til som følge av fremveksten av den gule presse på 1800-tallet.⁹⁰ Begrepet *den gule presse* brukes på aviser som spekulerer i sensasjon og skandaler.⁹¹ Avisene begynte å konkurrere om å ha mest skandaløse nyheter, noe som gikk ut over folks privatliv.

I dag anses privatlivets fred for å være en vesentlig del av individets integritet, og er vernet i Grunnloven § 102, samt i flere konvensjoner, herunder EMK artikkel 8 og SP artikkel 17.⁹² Ved å forby krenkelser av privatlivets fred i straffeloven § 267, oppfyller staten sine menneskerettslige forpliktelser.

Privatlivets fred står ofte opp mot ytringsfriheten etter EMK artikkel 10, slik at det blir behov for å foreta en vurdering av hvilken rettighet som må vike til fordel for den andre. I dette delkapittelet vil jeg først redegjøre for innholdet i strl. § 267, og ved denne redegjørelsen vil jeg gå nærmere inn på hvordan den konkrete vurderingen mellom privatlivets fred og ytringsfriheten skal gjøres. Videre i fremstillingen vil jeg redegjøre for det særlige forbudet i strl. § 267 a mot deling av krenkende bilder mv. Dernest vil jeg tolke bestemmelsene i lys av sin plassering i straffelovens kapittel 24, og til slutt vil jeg se på hvordan straffebudene bidrar i arbeidet mot krenkende ytringer på nett.

⁸⁹ Se for eksempel HR-2022-1843-A, HR-2022-1707-A og HR-2020-2133-A.

⁹⁰ Magnus Matningsdal, *Lovkommentar: Straffeloven 2005 § 267, krenkelse av privatlivets fred*, Juridika.no (lest 20. april 2023).

⁹¹ Store Norske leksikon «Den gule presse». Finnes på: https://snl.no/Den_gule_presse (lest 20. april 2023).

⁹² De forente nasjoners konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter.

4.5.2 Det nærmere innholdet i straffeloven § 267

Etter straffeloven § 267 første ledd straffes den som «gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred» med bot eller fengsel inntil 1 år. Bestemmelsen stiller opp tre vilkår som må være oppfylt for at noen skal kunne straffes. Det første er kravet til skyld. Ettersom straffebudet ikke stiller opp noe særskilt skyldkrav, må gjerningspersonen ha opptrådt forsettlig. Det andre vilkåret er at krenkelsen må skje gjennom «offentlig meddelelse». Jeg viser til avhandlingens punkt 4.4.2.1 for nærmere beskrivelse av offentlighetskravet.

Det tredje og siste vilkåret som kreves oppfylt, er at ytringen «krenker privatlivets fred». En tolkning av «privatlivets fred» tilsier at ytringen må inneholde informasjon som etter en allmenn forståelse ikke er vanlig å dele med offentligheten. Slik informasjon kan for eksempel være av privat eller familiær karakter. Noen tenkte eksempler på tema som er av privat karakter, er en persons seksuelle legning, sykdommer, et ønske eller valg om å ta abort og religion.

I straffelovens forarbeider står det at strl. § 267 er ment å videreføre strl. (1902) § 390 uten materielle endringer.⁹³ Videre står det at kjerneområdet for strl. (1902) § 390 var «sanne opplysninger som krenker privatlivets fred. Det må antas at også usanne opplysninger i noen grad kan rammes av bestemmelsen».⁹⁴ I strl. (1902) § 390 fremgikk det at forbudet gjaldt «meddelelse om personlige eller huslige forhold». Til tross for at denne presiseringen ikke er videreført til dagens ordlyd, gir den en god indikasjon på hva som er «privatlivets fred».

Vilkåret «privatlivets fred» er i rettspraksis beskrevet som «personlege opplysninger som objektivt sett har ein viss grad av sensitivitet».⁹⁵ Sensitivitetskravet danner en nedre grense for hva som omfattes av begrepet, og det kan ikke kreves for mye for at kravet er oppfylt.

Saken i Rt. 2008 s. 489 er et godt eksempel på et tilfelle som ble ansett for å være av personlig karakter. Saken gjaldt en mann som ble pågrepet mens han var med sin stedatter for kjøp av en mindre brukerdose heroin. Pågrepelsen ble filmet og vist på NRK. I vurderingen tok førstvoterende utgangspunkt i hvordan «de fleste seere» ville oppfatte nyhetsinnlegget, i motsetning til hva den faktiske hensikten med visningen var. Høyesterett mente at de fleste

⁹³ Ot.prp. Nr. 22 (2008-2009) side 425.

⁹⁴ Ot.prp. Nr. 22 (2008-2009) side 148.

⁹⁵ HR-2019-2038-A avsnitt 14, med videre henvisning til tidligere rettspraksis.

seerne anså nyheten slik at A var en misbruker som tok med seg stedatteren sin når han kjøpte stoff, i motsetning til at de så at formålet med nyheten var å vise at mannen ble pågrepet.⁹⁶

Det er ikke tilstrekkelig at ytringen inneholder opplysninger som rammes av «privatlivets fred». Ytringen må faktisk «krenke» privatlivets fred. En naturlig tolkning av vilkåret er at ikke alle ytringer som er av personlig karakter vil være straffbare. Det kreves at ytringen har en viss alvorlighetsgrad ved seg.

At ytringen må «krenke» privatlivets fred, beskrives i forarbeidene som en anvisning på en rettsstridsvurdering.⁹⁷ Retten til diskresjon om private forhold er ikke absolutt, og beskyttelsesinteressen må avveies mot hensynet til ytringsfriheten etter EMK artikkel 10 som setter en vesentlig begrensning på vernet av privatlivets fred. Begge rettighetene har krav på vern, og dersom rettighetene kommer i konflikt med hverandre, må det foretas en konkret vurdering av hvilken rett som må vike til fordel for den andre i den bestemte situasjonen. Denne avveiningen skal være den samme uavhengig av hvilken bestemmelse det tas utgangspunkt i.⁹⁸

Hvilke momenter som er relevant å ta med i vurderingen er kommet frem i rettspraksis, og det er beskrevet særlig godt i HR-2019-2038-A. Spørsmålet her var hvorvidt deling av opplysninger av eget barn på sosiale medier krenket privatlivets fred, og Høyesterett vurderte om handlingen ikke kunne straffes på grunn av ytringsfrihetens vern.

For det første uttaler Høyesterett i avsnitt 18 at handlingen må være rettsstridig for å være straffbar. I avsnitt 29 henviser Høyesterett til EMD-praksis og oppsummerer momentene for å avveie privatlivets fred mot ytringsfriheten. Følgende momenter er sentrale ved vurderingen av om ytringen krenker privatlivets fred:

“Contribution to a debate of general interest ... How well known is the person concerned and what is the subject of the report? ... Prior conduct of the person concerned ... Method of obtaining the information and its veracity ... Content, form and consequences of the publication ... Severity of the sanction imposed”.

⁹⁶ Avsnitt 43.

⁹⁷ Ot.prp. Nr. 22 (2008-2009) side 148.

⁹⁸ Rt. 2015 s. 746 avsnitt 60, med videre henvisning til EMD-praksis.

Avveiningen mellom ytringsfriheten og privatlivets fred vil derfor være en helhetsvurdering. Dersom det etter vurderingen vil være uforholdsmessig å gjøre inngrep i ytringsfriheten, så vil ikke ytringen være rettsstridig, og den kan derfor ikke straffes.

4.5.3 Særlig om deling av krenkende bilder mv. på internett

11. juni 2021 ble det tilføyd et straffebud i strl. § 267 a om «deling av krenkende bilder mv». Etter bestemmelsen straffes den som «uberettiget gjør tilgjengelig for en annen bilde, film eller lydopptak av krenkende eller åpenbart privat karakter» med bot eller fengsel inntil 1 år for forsettlig overtredelse, og 6 måneder for grovt uaktsom overtredelse, jf. andre ledd. Dette vernet kommer i tillegg til det alminnelige forbudet mot krenkelse av privatlivets fred og det alminnelige bildevernet.⁹⁹ Bestemmelsen oppstiller tre vilkår som kreves oppfylt.

For det første må det være tale om innhold som er «krenkende eller av åpenbart privat karakter». I bestemmelsen nevnes «noens seksualliv eller intime kroppsdel, noen som utsettes for vold eller andre ydmykninger, eller noen som befinner seg i en svært sårbar eller utsatt situasjon» som eksempler på slikt innhold. En tolkning av «åpenbart» tilsier at det stilles høyere krav til hva som omfattes, sammenlignet med strl. § 267. Ved å lese alternativene som ramses opp, gir det uttrykk av at bildene må vise fornærmede i svært sårbare situasjoner. Terskelen for at en situasjon omfattes av straffebudet er altså høy.

Det andre vilkåret som kreves oppfylt, er at bildet må «gjør[es] tilgjengelig for en annen». Etter ordlyden krever dette vilkåret betraktelig mindre spredning av ytringen, sammenlignet med kravet til spredning etter strl. § 267. Her er det tilstrekkelig med «en annen», noe som gir deling av slike typer ytringer et særlig sterkt vern.

Det tredje og siste vilkåret er at tilgjengeliggjøringen må være «uberettiget». En tolkning av vilkåret tilsier at fornærmede ikke selv kan ha gitt tillatelse til at bildet skal spres. I forarbeidene står det at tanken bak «uberettiget»-kravet, er at straffebudet først og fremst verner identifiserbare personer.¹⁰⁰ Det kan her trekkes en sammenligning til definisjonen av

⁹⁹ Lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv (åndsverkloven) § 104.

¹⁰⁰ Prop.159 L (2020-2021) side 50 siste spalte.

personopplysninger i personvernforordningen.¹⁰¹ I forordningens artikkel 4 nr. 1 defineres «personopplysninger» som «enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person». En person har altså ikke behov for vern med mindre vedkommende kan identifiseres.

I forarbeidene er det ikke nevnt noe annet om rettsstridsreservasjoner enn at tilgjengeliggjøringen må være uberettiget. Ettersom terskelen for at ytringen omfattes av straffebudet er høyere enn for strl. § 267, er det nærliggende å tolke det slik at dersom vilkårene i strl. § 267 a er oppfylt, vil tilfellet uansett være rettsstridig, og at det derfor ikke er nødvendig å foreta en vurdering av rettsstridsreservasjonen her. Ytringen kan med andre ord ikke rettferdiggjøres ved ytringsfriheten, ettersom et uberettiget nakenbilde av noen uansett ikke vil være lovlig å spre.

Ifølge forarbeidene kreves det ikke at avsender har hatt forsett om at den avbildede skulle oppfatte krenkelsen.¹⁰² Denne vurderingen begrunnes med at når et bilde spres, vil avsender raskt miste kontrollen over bildet. Bildet kan derfor komme på avveie og få store konsekvenser for den avbildede. Denne presiseringen kan tolkes slik at den skaden som spredning av krenkende bilder mv. kan få for avbildede er så stor at det ikke kan stilles som krav at avsender hadde forsett om at avbildede skulle oppfatte krenkelsen.

4.5.4 Straffebudenes plassering

Bestemmelsene er i straffeloven plassert i kapittel 24 om «[v]ern av den personlige frihet og fred». Ved å tolke bestemmelsene i lys av plasseringen, taler det for at de er ment å verne mottageren, i motsetning til hatytringsparagrafen som er ment å verne den offentlige ro, orden og sikkerhet. Straffebudet kan derfor anvendes til å straffe ytringer som fremmes mot enkeltpersoner, med den begrunnelse at man ønsker å verne fornærmede.

4.5.5 Hvordan bidrar straffebudene i arbeidet mot krenkende ytringer på nett?

Forbudet mot krenkelse av privatlivets fred bidrar i arbeidet mot krenkende ytringer på nett ved å sikre at personers integritet ikke skal bli brukt til å forsettlig krenke vedkommende. Det

¹⁰¹ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).

¹⁰² Prop.159 L (2020-2021) side 22.

er altså krenkelser hvor opplysninger om personen selv er det krenkende emnet. Alle har rett på privatliv, og gjennom strl. § 267 vil man kunne straffe de som på nett utnytter informasjon om andre på en krenkende måte gjennom offentlig meddelelse.

Når det kommer til strl. § 267 a om deling av krenkende bilder mv., står det i forarbeidene at departementet vurderer strl. § 267 a slik at den bare i begrenset grad vil være en nykriminalisering. Dette er fordi det etter andre bestemmelser i mange situasjoner allerede er straffbart å dele krenkende bilder, se blant annet straffeloven §§ 266 og 267 og åndsverkloven § 104, jf. § 79 om retten til eget bilde.¹⁰³ Disse reglene er imidlertid noe spredt, og strl. § 267 a bidrar til å gi et mer helhetlig og samlet vern mot spredning av krenkende bilder på internett.

Problemet med deling av krenkende bilder har økt i takt med den digitale utviklingen, og problemet er særlig stort blant barn og unge.¹⁰⁴ Folk har med seg smarttelefoner overalt, noe som gjør det enkelt å ta bilde av enhver situasjon, også bilder som krenker en annen. Barn og unge tenker i mindre grad over konsekvensene av egne handlinger, og det er derfor behov for å gi dem informasjon om hva som er lovlig og ikke.

Som tidligere nevnt vil ikke barn under 15 år kunne straffes, jf. strl. § 20 første ledd. Strl. § 267 a bidrar likevel med å sende et tydelig signal om at deling av krenkende bilder ikke er lovlig, og på denne måten gjøre unge mennesker bevisste på sine handlinger. Selv om denne lovendringen ikke vil bidra til å løse det konkrete problemet som digitaliseringen har ført med seg, vil straffebudet være et nyttig hjelpemiddel i informasjons- og forebyggingsarbeidet som retter seg mot barn og unge.

4.6 Hensynsløs atferd

4.6.1 Straffebudets plassering og formål

Det siste forbudet som det skal redegjøres for i denne fremstillingen, er forbudet mot hensynsløs atferd. Forbudet mot hensynsløs atferd er nedfelt i straffeloven §§ 266 og 266 a. Mens § 266 forbyr hensynsløs atferd, forbyr § 266 a alvorlig personforfølgelse. Paragraf 266 a ble tilføyd ved lov 17. juni 2016 nr. 53, og tar sikte på å regulere såkalt «stalking», som defineres som «[e]n partskonstellasjon der en person utsetter en annen for gjentatt, uønsket

¹⁰³ Prop.159 L (2020-2021) side 22.

¹⁰⁴ Prop.159 L (2020-2021) side 22.

påtrengende atferd og kommunikasjon».¹⁰⁵ Ettersom straffeloven § 266 a bygger videre på § 266, har jeg her valgt å fokusere på § 266, da dette er hovedbestemmelsen for hensynsløs atferd. For ordens skyld presiseres det at straffebudet omfatter også andre handlinger enn ytringer, men at det her vil være fokus på straffebudet funksjon i forhold til ytringer.

Strl. § 266 kom til som en direkte følge av avgjørelsen i Rt. 1952 s. 989 (telefonsjikane), hvor en mann ble frifunnet for overtredelse av strl. (1902) § 350 som forbød utilbørlig atferd. Mannen hadde ringt sin tidligere kjæreste og hennes ektemann etter at kvinnen hadde endt kjærlighetsforholdet til han. Oppringningen fant sted fra november 1951 til januar 1952. Mannen ringte mellom kl. 08 og midnatt, og det kunne være flere ganger daglig, opp til 12 ganger i strekk. Høyesterett mente at handlingene hans var forkastelig, men at det likevel ikke falt innenfor strl. (1902) § 350. Som følge av at forholdet ikke var straffbart, ble det tydelig at lovgivningen hadde et hull som måtte fylles. I arbeidet med å lage bestemmelsen ble det klart at formålet med straffebudet var å fange opp de tilfellene av plagsom oppførsel som ikke kunne plasseres i noe annet straffebud.¹⁰⁶

Straffeloven § 266 er plassert i straffelovens kapittel 24 om vern av den personlige frihet og fred. Ved å lese straffebudet i lys av kapitteloverskriften, taler det for at strl. § 266, på lik linje med §§ 267 og 267 a, tar sikte på å verne om individet som utsettes for hensynsløs atferd.

4.6.2 Nærmere om innholdet i straffeloven § 266

Etter straffeloven § 266 er «hensynsløs atferd» som på en eller annen måte «krenker en annens fred» straffbar. Bestemmelsen opplister «skremmende eller plagsom opptreden» som eksempler på hensynsløs atferd. Slik atferd straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Hovedvilkåret er at atferden må være «hensynsløs». En naturlig språklig forståelse av «hensynsløs» tilsier en atferd som vil være en plage for andre, altså en atferd som ikke ivaretar andres ve og vel. At atferden må være hensynsløs taler videre for at bestemmelsen er ment å omfatte de mer ekstreme tilfellene, slik at hverdagslige tilfeller ikke omfattes.

¹⁰⁵ Magnus Matningsdal, *Lovkommentar: Straffeloven 2005 § 266 a, alvorlig personforfølgelse*, Juridika.no (lest 19. april 2023).

¹⁰⁶ Ot.prp. Nr. 41 (1954) side 23.

I forarbeidene beskrives «hensynsløs» som en «en ganske sterk karakteristikk og vil iallfall som oftest forutsette at adferden helt klart er moralsk forkastelig. Avgjørelsen må foretas konkret, og omstendigheter som tid, sted og fornærmedes individuelle forhold vil få betydning ved bedømmelsen. Det skal mindre til for å karakterisere en plagsom opptreden som hensynsløs dersom den finner sted om natten enn om dagen, eller dersom den foretas overfor særlig sårbare personer, for eksempel gamle og svakelige, enn overfor unge og friske».¹⁰⁷

Saken i Rt. 2014 s. 669 gjaldt ikke ytringer på nett, men den er relevant for å kartlegge straffebudets generelle rammer.¹⁰⁸ Hendelsen tok sted på en parkeringsplass hvor tiltalte, etter å ha bedt fornærmede om å skru av bilmotoren og fått avslag, dro opp passasjer døren og skrudde av tenningen selv. I avsnitt 15 sier dommer Kallerud for det første at handlingens hensikt bør spille en stor rolle ved vurderingen. Videre må handlingen gå «markert ut over slike ubehageligheter som alminnelig menneskelig samkvem regelmessig kan føre med seg», jf. avsnitt 17. Omstendigheter som skal tas med i helhetsvurderingen er blant annet om handlingen hadde et aktverdig formål og fornærmedes opptreden, jf. avsnitt 18.

I tillegg til at ytringen må være hensynsløs, fremgår det av straffebudet at den også må «krenk[e] en annens fred». En naturlig språklig forståelse av «krenker en annens fred», er at ytringen må få en faktisk innvirkning på fornærmede. Denne forståelsen tydeliggjøres ved å lese vilkåret i sammenheng med resten av bestemmelsen, og særlig alternativene «skremmende eller plagsom opptreden». En ytring vil ikke være skremmende eller plagsom for fornærmede dersom vedkommende ikke kjenner til ytringen.

Ettersom straffebudet ikke presiserer noe annet, kreves det at gjerningspersonen har begått gjerningsbeskrivelsen med forsett, jf. strl. § 21. Som tidligere nevnt er det et objektivt vilkår at fornærmede blir gjort kjent med ytringen. Tiltaltes forsett må derfor omfatte det faktum at tiltalte skal gjøres kjent med krenkelsen. Dersom dette ikke er tilfelle, vil ikke ytringen kunne straffes etter bestemmelsen.

¹⁰⁷ Ot.prp. Nr. 41 (1954) side 23.

¹⁰⁸ Avsagt etter straffeloven (1902) § 390 a.

Strl. § 266 har ved flere anledninger blitt benyttet i rettspraksis til å straffe brukerskapte krenkende ytringer fremsatt på internett. Jeg vil i det videre gjennomgå tre avgjørelser fra Høyesterett som på en god måte belyser hvordan bestemmelsen anvendes i praksis.

Den første saken ble avsagt i HR-2017-1245-A. En gutt som på handlingstidspunktet var 16 år, hadde spredt et bilde av en jevnaldrende jente uten hennes samtykke, først til to gutter, og senere til ungdomsmiljøet. Bildet var «adskillig seksualisert». Aktor hadde subsidiært anført straffeloven (1902) § 390 a, og Høyesterett slo fast at ytringen oppfyller de objektive straffbarhetsvilkårene etter straffebudet. Høyesterett konkluderte med at ytringen likevel ikke kunne straffes etter bestemmelsen ettersom det ikke var tilstrekkelig grunnlag for å si at tiltalte hadde forsett om at fornærmede skulle oppfatte krenkelsen. Lovanvendelsen var derfor feil, og tiltalte kunne ikke dømmes.

I HR-2018-2315-A kom Høyesterett til motsatt konklusjon. Her ble en mann dømt for å ha utgitt seg for å være sin ektefelle og chattet på Skype med ukjente mottagere om hvordan hun angivelig hadde begått grove overgrep og seksualiserte handlinger mot egne barn. Ektemannen delte også bilder av henne på nett, noen var nøytrale, mens andre bilder var av ytterst privat og intim karakter. Kvinnen ble også kontaktet av ukjente menn som gjenkjente henne fra chattingen.

Den siste saken er HR-2021-237-U. En kvinne ble her dømt for å ha publisert flere meldinger om fornærmede på Facebook. Utsagnene som ble publisert var blant annet «[h]vem håper du dør snart? Personlig håper jeg av hele mitt hjerte at fitta B dør snart ... er en ærlig sak som jeg står 360% for», og «[h]åper ulvene spiser fitta hennes og at hun dør sakte ...». Ytringene ble publisert samme dag med kort tids mellomrom, og tiltalte har i meldingene uttrykt at det gjerne måtte tas skjermbilde («screenshot») av ytringene.

De krenkende ytringene ble publisert i den lukkede Facebook-gruppen «Ekstremt syke meninger», som hadde rundt 450 medlemmer. Fornærmede var ikke medlem av gruppen. Til tross for at fornærmede ikke hadde direkte tilgang til ytringene, kom Høyesterett likevel frem til at tiltalte regnet det som sannsynlig at fornærmede kom til å bli kjent med krenkelsene, og terskelen for «hensynsløs atferd» var derfor overskredet, jf. beslutningens avsnitt 15.

4.6.3 Hvordan bidrar straffebudet i arbeidet mot krenkende ytringer på nett?

Strl. § 266 har vist seg å bidra i arbeidet mot krenkende ytringer på nett på flere måter. Hovedformålet med bestemmelsen er som nevnt å ramme de krenkelser som ikke faller innenfor noe annet straffebud. For å få til dette er det særlig én ting ved straffebudet som skiller det i fra de andre straffebudene, og det er at § 266 ikke oppstiller noe krav til hvem krenkelsen må fremsettes overfor. Strl. § 266 kan komme til anvendelse selv om ytringen ikke er publisert offentlig eller gjøres tilgjengelig for en annen, slik det kreves av de tre andre straffebudene. Dette er typisk tilfellet dersom ytringer publiseres på digitale plattformer hvor det åpnes for at brukerne kan ytre seg i private chatrom, slik som Snapchat, Messenger og WhatsApp.

Videre tar strl. § 266 sikte på å verne andre typer krenkelser enn hva de øvrige straffebudene gjør. Det kan være vanskelig å skille virkeområde til strl. § 266 fra §§ 267 og 267 a, ettersom alle tre straffebudene er plassert i lovens kapittel 24 om vern av den personlige frihet og fred. Forbudet mot hensynsløs atferd tar sikte på å beskytte folks fred fra å bli krenket, uansett hva krenkelsens innhold og form skulle være. Tilfellet i telefonsjikanedommen illustrerer dette godt, hvor krenkelsen var at tiltalte hadde ringt sin ekskjæreste og hennes nye mann flere ganger daglig over en lengre periode. Hva vedkommende eventuelt sa eller ikke sa ved oppringningene var ikke relevant for krenkelses-vurderingen. Det var selve handlingen som var krenkende. På denne måten verner strl. § 266 mot krenkelser som ikke går på personens integritet, slik strl. § 267 er ment å verne.

Til slutt har Høyesterett i HR-2022-1843-A gitt uttrykk for at straffebudet kan leses i sammenheng med andre straffebud, og særlig strl. § 185. I avsnitt 12 uttaler dommer Noer at «[straffeloven § 185] må ses i sammenheng med straffeloven § 266, som rammer «Hensynsløs adferd». Den kan gi grunnlag for straff for hatefulle ytringer mer generelt, uavhengig av om ytringene gjelder utsatte grupper». Denne uttalelsen kan tolkes slik at dersom en ytring er hatefull, men ikke sikter til noen av de opplistede alternativene i strl. § 185 andre ledd bokstav a til e, så kan tilfellet etter nærmere vurdering likevel straffes etter strl. § 266.

En slik løsning høres merkelig ut med tanke på at lovgiver har valgt å definere hvilke hatefulle ytringer som skal kunne straffes i strl. § 185, og det vil derfor være å gå imot lovgivers vilje å straffe slike tilfeller etter et annet straffebud.

I praksis vil situasjonen imidlertid være mer nyansert enn dette. For det første kan en etter strl. § 266 bare ilegges en straff på inntil 2 års fengsel, mens forsettlig overtrædelser av § 185 er satt til 3 år. Videre oppstiller strl. § 266 andre vilkår som kreves oppfylt, og på denne måten vil bestemmelsen være selvstendig. Denne situasjonen viser at en ytring kan tenkes å være omfattet av flere straffebed. Uttalelsen fra dommer Noer viser uansett at strl. § 266 er med på å skape et bedre vern for krenkelser på nett.

5 Formidlers ansvar for brukerskapt krenkende ytringer på internett

5.1 Innledning

Den som ytrer seg ulovlig på nett vil alltid være strafferettslig ansvarlig for ytringen. I tillegg til enkeltindividets ansvar, kan den som formidler slike ytringer også ilegges et strafferettslig ansvar for ytringen, som følge av at de har medvirket til at ytringen ble publisert på nett. Plattformene har ulike måter å åpne opp for at deres brukere kan ytre seg, og derfor avhenger formidlernes ansvar av hvilken funksjon formidleren har.¹⁰⁹

Som en alminnelig hovedregel blir ikke formidlerne ansvarlig for det ulovlige innholdet før de har blitt gjort oppmerksom på det av offentlige myndigheter.¹¹⁰ Formidlernes ansvar deles i dag inn i to kategorier, redaktørstyrte journalistiske medier og annen informasjons- og nyhetsdeling på elektroniske plattformer.¹¹¹

Tidligere ble det skilt mellom redigerte og ikke-redigerte medier for plattformer hvor brukerne kan ytre seg, altså mellom medier som har en ansvarlig redaktør og medier som ikke har det.¹¹² Det var også en egen kategori for etter-redigert innhold, altså brukerskapt innhold som ikke forhåndsredigeres og som publiseres på et nettsted som har en redaksjon hvor det også publiseres redaksjonelt innhold som forhåndsredigeres.¹¹³

Skillet mellom redigerte og ikke-redigerte medier, samt etter-redigerte medier har blitt utvannet de senere årene i takt med den teknologiske utviklingen, og det kan vises til særlig to

¹⁰⁹ Prop.31 L (2019-2020) side 36.

¹¹⁰ NOU 2022:9 side 150.

¹¹¹ Prop.31 L (2019-2020) side 6.

¹¹² NOU 2011:12 side 18 siste spalte.

¹¹³ NOU 2011:12 side 86 siste spalte.

grunner for det. For det første er mye av det som foregår i sosiale medier og tilsvarende plattformer styrt av algoritmer, og for det andre har mediehusene i større grad begynt å dele sin informasjon på egne profiler på sosiale medier.¹¹⁴ I dag finner man for eksempel tabloidavisen VG på Snapchat, Facebook og Instagram. VG har egen profil på de sosiale medieplattformene hvor de publiserer innhold utenfor deres egen nettside (vg.no).

Dagens skille har mange likheter med det tidligere skillet. Tanken med dagens skille er imidlertid at det trengs særregulering av ansvaret for redaktørstyrte journalistiske medier, ettersom hoved-essensen med slike plattformer er at de publiserer redaksjonelt innhold.

Formidlernes ansvar er lovfestet på ulike steder i lovverket. For redaktørstyrte journalistiske medier følger ansvaret av medieansvarsloven,¹¹⁵ mens ansvaret for andre medieplattformer er regulert i ehandelsloven.¹¹⁶ Videre i dette kapittelet vil jeg først se på hvorfor formidlere av krenkende ytringer på internett bør ilegges et straffeansvar. Dernest vil jeg redegjøre for hvilket straffeansvar som kan ilegges formidlerne for brukerskapte krenkende ytringer på nett.

5.2 Hvorfor bør formidlerne ilegges et straffeansvar?

Det er både positive og negative sider ved å ilegge formidlerne et straffeansvar for de brukerskapte krenkende ytringene som publiseres på deres plattformer. På den ene siden er det vanskelig, til tider nesten umulig, å føre kontroll over den informasjonsflyten som er på slike internettplattformer. For eksempel har Facebook rundt 1,9 milliarder daglig aktive brukere på verdensbasis, og over 2,2 millioner i Norge.¹¹⁷ Flere av brukerne benytter Facebook som en ytringsplattform, og det sier seg selv at den ytringsstrømmen som er på Facebook er for stor til at Facebook skal kunne ha oversikt over alle ytringene og pålegges å fjerne de som er ulovlige.

¹¹⁴ Prop.31 L (2019-2020) side 15.

¹¹⁵ Lov 29. mai 2020 nr. 59 om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier (medieansvarsloven).

¹¹⁶ Lov 23. mai 2003 nr. 35 om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven – e-hl.).

¹¹⁷ Ragnhild Hoel Robertsen: *Facebook-statistikk over brukere i Norge og verden*, 02.09.2020. Finnes på <https://synlighet.no/blogg/facebook-statistikk-brukere-norge-verden/> (lest 27.03.2023).

Videre vil det å ilegge plattformene for strenge ansvarsregler for brukerskapt innhold kunne skape negative ringvirkninger for ytringsfriheten. Dersom plattformenes ansvar blir for omfattende, kan det medføre at selskapene danner generelle forbud og sperrer som forhindrer brukerne fra å publisere innhold av for eksempel seksuell karakter, eller hvor det er ulovlig å publisere enkelte ord. Dersom det settes slike sperrer, kan det raskt skje inngrep i ytringsfriheten som går utover det lovlige, ettersom sjansen øker for at også lovlig innhold blir fjernet fra plattformen.

På den andre siden utgjør formidlerne av de brukerskapt krenkende ytringene en sentral rolle ved publisering av ytringer på nett. Før internett kom til og ble så utbredt som det er i dag, var den enkeltes mulighet til å ytre seg til en større folkemasse betydelig mindre. På grunn av deres rolle i utviklingen, er det naturlig at formidlerne ilegges et ansvar, slik at plattformene ikke kan utvikles fritt uten å ta hensyn til det ytringsrommet de skaper.

Det er også positive sider ved å ansvarliggjøre digitale plattformer. For det første har selskapene i utgangspunktet god oversikt over hva som er tillatt å formidle og ikke. Den juridiske kompetansen hos brukerne varierer, og flere vet verken hvilke rettigheter eller plikter de har.¹¹⁸ Ved å ilegge formidlerne et ansvar vil man sørge for at noen med juridisk kompetanse også er ansvarlige for hvilke ytringer som ligger på internett.

Videre har ikke rettsapparatet kapasitet til å holde kontroll på den totale ytringsstrømmen på nett. Ved å ansvarliggjøre formidlerne vil noe av ansvaret tas bort fra rettsapparatet, noe som igjen skaper en tryggere og bedre situasjon for brukerne på plattformene.

Utover disse generelle begrunnelsene er det også mer spesifikke hensyn som gjør seg gjeldende for de ulike typene plattformer. Redaktørstyrte journalistiske medier er mer kontrollert enn andre medier, og det kan derfor argumenteres for at de har større påvirkning på hvilket brukerskapt innhold som publiseres på deres plattformer. I motsatt retning kan det sies at andre plattformer, hvor selskapene kun legger til rette for brukerskapt innhold, burde være mer ansvarlig for det som publiseres ettersom de gir brukerne en helt egen plattform hvor det primære formålet er å ytre seg.

¹¹⁸ Wessel-Aas (2015) side 22-23.

Avslutningsvis presiseres det at de negative konsekvensene ved å ilegge plattformene et ansvar, er søkt motvirket i lovverket. Dette er gjort ved at plattformene som hovedregel ikke kan ilegges ansvar uten å ha kunnskap om det ulovlige innholdet, det såkalte «notice-and-take-down»-prinsippet.¹¹⁹ På denne måten vil ikke plattformene bli ansvarlig for ulovlig innhold som de ikke har kjennskap til, og vil derfor heller ikke ha behov for å innføre sperrer på plattformene som kan gripe unødig inn i ytringsfriheten til brukerne.

5.3 Ansvar for plattformer for annen informasjons- og nyhetsdeling

5.3.1 Ehandelsloven

5.3.1.1 Lovens formål og virkeområde

Ehandelslovens formål og virkeområde er beskrevet i lovens § 1. Etter første ledd andre punktum er lovens formål å sikre fri bevegelighet av informasjonssamfunnstjenester innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS). Ehandelsloven gjennomfører E-handelsdirektivet i norsk rett, som tar sikte på å sikre en høy grad av rettslig integrering mellom EØS-statene for å opprette et område uten interne grenser for informasjonssamfunnstjenester.¹²⁰

Etter lovens § 1 første ledd første punktum gjelder loven for elektronisk handel og andre *informasjonssamfunnstjenester* og offentlige myndigheters regulering av og kontroll med slike tjenester. Informasjonssamfunnstjenester defineres i § 1 andre ledd som «a. enhver tjeneste som vanligvis ytes mot vederlag og som formidles elektronisk, over avstand og etter individuell anmodning fra en tjenestemottaker», samt «b. enhver tjeneste som består i å gi tilgang til, eller overføre informasjon over, et elektronisk kommunikasjonsnett, eller i å være nettvært for data som leveres av tjenestemottakeren».

Felles for begge alternativene er at det må være tale om en «tjeneste». En tolkning av «tjeneste» tilsier at det er snakk om handlinger, i motsetning til for eksempel en vare. Et slikt skille er også gjort i litteraturen, hvor det står at der tjenesten også innbefatter fysiske varer,

¹¹⁹ NOU 2022:9 side 136.

¹²⁰ Ot.prp. Nr. 31 (2002-2003) side 22 med videre henvisning til direktivets fortale nr. 3.

må det skilles mellom tjenesten og varene.¹²¹ Dette vil være tilfelle ved for eksempel nettsalg, hvor salget av varen er en tjeneste, mens selve varen faller utenfor begrepet «tjeneste» og lovens virkeområde.

Alternativet i bokstav a oppstiller flere vilkår som kreves oppfylt. For det første må tjenesten «vanligvis ytes mot vederlag». En tolkning av vilkåret tilsier at det avgjørende ikke er hvorvidt tjenesten ytes mot vederlag i hvert konkrete tilfelle, men snarere hva som er normalt for tjenesten. I forarbeidene fremgår det at loven er ment å omfatte all virksomhet av økonomisk karakter, uavhengig av formålet med virksomheten.¹²²

Videre kreves det etter bokstav a at tjenesten «formidles elektronisk», i motsetning til at det er en analog tjeneste. Tjenesten må også ytes «over avstand». Det kreves etter ordlyden at det må være en fysisk distanse mellom den som tilbyr tjenesten og den som mottar den.

Det siste vilkåret som kreves oppfylt etter bokstav a er at tjenesten må ytes etter «individuell anmodning fra tjenestemottaker». Vilkåret forstås slik at det typisk avgrenses mot lineær kringkasting hvor samme innholdet sendes til alle brukerne på samme tid. Det kreves at tjenestemottakeren fysisk har valgt akkurat den tjenesten. Etter forarbeidene er det uten betydning når forbruket av tjenesten rent faktisk skjer. Det avgjørende er tidspunktet for når seernes mottakerutstyr tar imot eller eventuelt lagrer tjenesten.¹²³ Skillet kan belyses med TV2s lineærsendinger og muligheten for å se programmene senere på Play.tv.2.no.

Et eksempel på en tjeneste som omfattes av alternativet i bokstav a, er Spotify. Spotify formidles elektronisk og brukerne velger selv hvilket innhold de ønsker å spille av. Spotify ytes også vanligvis mot vederlag, til tross for at enkelte brukere har «Free Spotify» og ikke betaler månedsavgift.

Alternativet etter bokstav b som omhandler «enhver tjeneste som består i å gi tilgang til, eller overføre informasjon over, et elektronisk kommunikasjonsnett, eller i å være nettvært for data som leveres av tjenestemottakeren», regulerer etter ordlyden tre alternative funksjoner en

¹²¹ Øivind K. Foss og Monica Syrdal, *Lovkommentar: Ehandelsloven § 1 Lovens formål og virkeområde*, Karnov, § 1, punkt 6 (lest 24. april 2023).

¹²² Ot.prp. Nr. 31 (2002-2003) side 55.

¹²³ Ot.prp. Nr. 31 (2002-2003) side 56.

informasjonssamfunnstjeneste kan ha, og at det her er tale om typiske mellommenn som bistår tjenestemottakeren i å formidle sine ytringer til andre brukere av tjenesten.

Avslutningsvis nevnes det at i lovens §§ 15 til 18, som er de relevante reglene her, brukes begrepet «tjenesteyter» i stedet for «informasjonssamfunnstjenester». Tjenesteyter defineres i § 3 bokstav a som «en fysisk eller juridisk person som tilbyr informasjonssamfunnstjenester». Definisjonen favner bredt og omfatter alle som tilbyr informasjonssamfunnstjenester.

I det videre vil jeg gå inn på hvilket straffeansvar tjenesteytere kan ilegges ved brukerskapt krenkende ytringer på nett.

5.3.1.2 Ehandelsloven § 15

Det ansvar som informasjonssamfunnstjenestene har i kraft av å være tjenesteyter, er nedfelt på generelt grunnlag i ehandelsloven § 15. Her fremgår det at «[f]or tjenesteyter som overfører informasjon, gir tilgang til et kommunikasjonsnettverk eller lagrer informasjon gjelder de alminnelige rettsregler om [...] straffeansvar hvis ikke annet følger av §§ 16-18». Bestemmelsen gjelder altså for alle typer tjenesteytere som har en eller annen form for kontakt med informasjon. Spørsmålet her er hva som ligger i begrepet «informasjon».

Ordlyden sier ingenting om type informasjon eller hvordan form informasjonen må komme i. Begrepet favner bredt, og enhver opplysning er derfor i utgangspunktet omfattet. I forarbeidene står det at med «informasjon» menes «alle typer av innhold/data; herunder tekst, lyd, bilde, film eller en kombinasjon av disse».¹²⁴ Tjenesteyterens ansvar er gjelder derfor generelt og avhenger ikke av ytringens form.

Ehandelsloven § 15 er ikke et selvstendig ansvarsgrunnlag, og et eventuelt straffeansvar må forankres et annet sted. Det mest aktuelle alminnelige ansvarsgrunnlaget er det generelle medvirkningsansvaret som jeg vil gå nærmere inn på nedenfor i punkt 5.3.3.

Paragraf 15 gjelder «hvis ikke annet følger av §§ 16-18». Lovens §§ 16 til 18 tar sikte på å gjennomføre artikkel 12-14 i E-handelsdirektivet, for såkalte «mere conduit»-, «caching»- og «hosting»-tjenester.¹²⁵ Ansvarsfritakene er begrunnet i hensynet til de selskapene som tilbyr

¹²⁴ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 37.

¹²⁵ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 37-39.

slike tjenester, ettersom disse tjenestene ikke kan opprettholde sin tenkte drift om de skal holdes ansvarlig for alt av ulovlig informasjon som publiseres.¹²⁶

Overordnet sett slår bestemmelsene fast at visse tjenesteytere er ansvarsfri for ulovlig innhold som tilbys av noen andre enn tjenesteyteren selv, hvor tjenesteyterens virksomhet bare er en teknisk formidling av informasjonen uten nærmere kjennskap til innholdet,¹²⁷ herunder tjenester for overføring, tilgang, mellomlagring og lagring.

Paragrafene 16 og 17 regulerer ansvaret for tekniske tjenester som har i oppgave å sørge for trafikkflyt på nett. Disse ansvarsfriehetsreglene er av mer eller mindre objektiv karakter, noe som innebærer at når vilkårene for ansvarsfritak er oppfylt, går tjenesteyterne fri fra ansvar selv om de kjenner til det ulovlige innholdet.¹²⁸ Ettersom bestemmelsene oppstiller rene ansvarsfriehetsregler, og derfor ikke er strafferettslige verktøy som bidrar i arbeidet mot krenkende ytringer på nett, faller det utenfor oppgavens tema å gå nærmere inn på dem her.

Unntaket som følger av § 18 stiller seg noe annerledes. Bestemmelsen er en særregulering av ansvaret for visse typer lagringstjenester, i motsetning til en regel om ansvarsfrihet. Det er derfor aktuelt å redegjøre for bestemmelsens innhold. Ettersom § 18 første ledd bokstav a gjør unntak fra de alminnelige reglene om straffeansvar, blir det i det videre naturlig å først redegjøre for de alminnelige straffereglene for digitale plattformers ansvar, herunder reglene for foretaksstraff og det generelle medvirkningsansvaret, for dernest å se på hvilket unntak som gjelder for lagringstjenester etter e-hl. § 18.

5.3.2 De særlige reglene om foretaksstraff

De fleste formidlere av brukerskapte krenkende ytringer på nett er digitale plattformer, altså juridiske personer. Som utgangspunkt regulerer straffeloven ansvaret for fysiske personer. Adgangen til å straffe juridiske personer er nedfelt i straffelovens kapittel 4 om foretaksstraff. Det står i bestemmelsens første ledd at et foretak «kan» straffes «[n]år et straffebud er

¹²⁶ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 12 og 16.

¹²⁷ Øivind K. Foss og Monica Syrdal, *Lovkommentar: Ehandelsloven § 16 Ansvarsfrihet for visse overførings- og tilgangstjenester*, Karnov, § 16, punkt 1 (lest 23. mars 2023).

¹²⁸ Unntak følger av § 17 andre ledd, hvor tjenesteyteren pålegges å fjerne eller sperre tilgangen til informasjonen «uten ugrunnet opphold» dersom de har fått kunnskap om at et offentlig organ har gitt et pålegg om at informasjonen skal fjernes eller sperres tilgang til.

overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak». Etter andre punktum kan straff ilegges til tross for at ingen enkeltperson har utvist skyld eller har skyldvne etter strl. § 20. Et selskap er et foretak etter andre ledd, og etter tredje ledd straffes foretak med bøter.

Det første vilkåret for å ilegge straff etter § 27, er at et «straffebed er overtrådt». En tolkning av vilkåret tilsier at vilkårene for straff må være oppfylt og det ikke kan anvendes noen straffrihetsgrunn. I teorien står det at det er tilstrekkelig at de objektive vilkårene for straff er til stede, samt at ingen straffrihetsgrunn kan anvendes.¹²⁹

Videre må straffebedet være overtrådt av noen som «handlet på vegne av foretaket». En tolkning av vilkåret er for det første at vedkommende må ha et arbeidsforhold til, eventuelt et oppdrag hos, foretaket som medfører at vedkommende i sine handlinger, eventuelt unnlater, representerer foretaket. Videre taler vilkåret for at vedkommende må ha handlet i kraft av sin stilling og innenfor sine arbeidsoppgaver. En slik forståelse er også lagt til grunn i forarbeidene, hvor det videre står at tilknytningskravet innebærer at lovbrøtteren må ha positiv hjemmel for å handle, det vil si enten i avtale, sedvane eller lov.¹³⁰

For det tredje kreves må «ingen enkeltperson [ha] utvist skyld». En tolkning av vilkåret tilsier at rene objektive overtredelser av et straffebed kan straffes, samt at det ikke er behov for å plassere ansvaret hos en eller flere bestemte personer. En slik forståelse er også lagt til grunn av lovgiver i forarbeidene, hvor det står at anonyme og kumulative feil omfattes av straffebedet.¹³¹ Anonyme feil er hvor noen helt klart har overtrådt straffebedet, men man får ikke kjennskap til hvem, mens kumulative feil innebærer at summen av flere personers handlinger eller unnlater til sammen har forårsaket lovbruddet.¹³²

Det er sprik i rettskildebildet, og rettspraksis taler i motsatt retning av ordlyden og forarbeidene. Utgangspunktet om at straff kan ilegges på objektivt grunnlag ble fraveket i HR-2021-797-A. Saken gjaldt hvorvidt et aksjeselskap kunne straffes for å ha brukt en utlendings arbeidskraft når utlendingen ikke hadde oppholds- og arbeidstillatelse i Norge. Til

¹²⁹ Frøberg (2020) s. 216.

¹³⁰ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 430.

¹³¹ Ot.prp. Nr. 90. (2003-2004) side 242.

¹³² Frøberg (2020) s. 216.

tross for at de faktiske forholdene ikke har direkte overføringsverdi til dette tema, er rettens uttalelser om skyldspørsmålet av generell karakter og av betydning her.

Med henvisning til EMD-praksis konstaterer Høyesterett i dommens avsnitt 23 og 24 at det ikke er forenlig med EMK artikkel 6 nr. 2 og artikkel 7 å ilegge straff på rent objektivt grunnlag, og at det kreves en «mental link» mellom handlingen og de faktiske omstendighetene som statuerer straffeansvaret.¹³³ Retten presiserer at det vil være tilstrekkelig å påvise «ordinær uaktsomhet». Skyldkravet er derfor ikke like strengt for foretak som for fysiske personer, hvor det i hovedsak kreves forsett. Til tross for at kravet til «mental link» ikke samsvarer med ordlyden, skal EMK «ved motstrid» gå foran bestemmelser i norsk lovgivning.¹³⁴ Det kreves derfor ordinær uaktsomhet for å kunne straffe foretak.

Ved anonyme og kumulative feil må uaktsomhetsvurderingen gjøres på objektivt grunnlag, slik at eventuelle individuelle unnskyldningsgrunner ikke tas i betraktning.¹³⁵ Høyesterett har konstatert at det ikke er i strid med EMK å ilegge foretaksstraff ved anonyme og kumulative feil, til tross for at det ikke kan stadfestes skyld hos en eller flere bestemte personer.¹³⁶

Foretaksstraff er en «kan»-regel, noe som innebærer at det ikke er en plikt til å anvende foretaksstraff, det er snarere en mulighet så lenge vilkårene etter § 27 er til stede. I strl. § 28 står det at ved vurderingen av om et foretak skal straffes og ved utmåling av straffen «skal det blant annet tas hensyn til» de opplistede momentene. En tolkning av begrepet «skal» tilsier en plikt til å ta alle de opplistede momentene i betraktning ved vurdering av om foretaket skal straffes og ved straffeutmåling. En tolkning av «blant annet» tilsier at listen over vurderingsmomenter ikke er absolutt, slik at andre relevante momenter også kan trekkes inn. En slik forståelse legges også til grunn i forarbeidene.¹³⁷

Det faktum at foretaksstraff er en kan regel, kan kompensere for det nedsatte skyldkravet som følger av § 27. Et av momentene som skal tas med i vurderingen av om et foretak skal straffes, er om noen som har handlet på vegne av foretaket, har utvist skyld, jf. § 28 bokstav

¹³³ G.I.E.M S.R.L and Others v. Italy [J], 28. June 2018, no. 1828/06 and 2 others, paragraf 242.

¹³⁴ Mrl. § 2, jf. § 3 og straffeloven § 2.

¹³⁵ HR-2022-1271-A avsnitt 40.

¹³⁶ HR-2022-1271-A avsnitt 50.

¹³⁷ Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004) side 432.

b. På denne måten vil det nedsatte skyldkravet kunne kompenseres for i vurderingen, slik at dersom ingen har utvist skyld, vil det ikke være forholdsmessig å straffe foretaket likevel.

5.3.3 Det generelle medvirkningsansvaret

Redegjørelsen av medvirkningsansvaret vil gjøres uten hensyn til de spesialbestemmelser som kan avskjære eller innskrenke regelen.

Medvirkningsansvaret går ut på at man har bistått noen i å overtre en gjerningsbeskrivelse, men uten at man selv oppfyller alle vilkårene i straffebudet.¹³⁸ Grunnen til at internettplattformer kan bli medansvarlig for brukerskapte ytringer, er som tidligere nevnt fordi plattformene bidrar til at ytringene blir opplastet, mangfoldiggjort og spredd til andre brukere av plattformen.

Medvirkning er på generelt grunnlag forankret i straffeloven § 15. Her står det at et straffebud også vil ramme den som «medvirker til overtredelsen», dersom ikke annet er bestemt. En tolkning av «medvirker til» tilsier at det må være noe annet å bidra til, en hoved gjerning. Videre tilsier en tolkning av «overtredelsen» at det må være en straffbar handling som er gjennomført. Ved å lese hele bestemmelsen under ett, taler ordlyden for at en medvirker ikke selv kan ha oppfylt gjerningsbeskrivelsen i et straffebud.

I HR-2019-1743-A (Popcorn-time.no) gjaldt saken straffbar medvirkning til ulovlig tilgjengeliggjøring av åndsverk for allmenheten etter åndsverkloven (1961) § 54, jf. strl. § 15. De faktiske forholdene har ikke direkte overføringsverdi til oppgavens tema, men uttalelsene er likevel relevante.

For spørsmålet om handlingen objektivt sett var en medvirkningshandling, uttalte retten i avsnitt 50 at det kreves «medvirkende årsaksforhold mellom medvirkningshandlingen og hovedgjerningen». Videre i avsnitt 51 viser Høyesterett til teori og sier at vurderingen beror på om «vedkommendes handling har en slik karakter og et slikt omfang at det finnes naturlig å knytte straffansvar til den». Høyesterett konkluderte med at kravet til medvirkende årsaksforhold ble ansett oppfylt, og begrunnet det med at Popcorn-time.no hadde forsterket den ulovlige tilgjengeliggjøringen av Popcorn Time selv om det nærmere omfanget var uklart.

¹³⁸ Frøberg (2020) s. 196.

Det er altså ikke tilstrekkelig med en årsakssammenheng mellom medvirkningshandlingen og hovedgjerningen. Handlingen må også ha hatt tilstrekkelig innflytelse på hovedgjerningen. Dersom en digital plattform åpner opp for at brukerne kan ytre seg, har plattformens handling uten tvil hatt tilstrekkelig innflytelse på hovedgjerningen ettersom brukeren ikke kunne ha ytret seg på plattformen uten plattformens hjelp. For slike spørsmål vil det derfor ikke være tvil ved om de objektive vilkårene for medvirkning er til stede. Tvilen knytter seg til om plattformen har medvirket med tilstrekkelig grad av subjektiv skyld.

Ved spørsmål om skyldkravet, presiseres det ingenting særskilt i straffeloven § 15.

Skyldkravet for medvirkeren følger derfor som hovedregel av det aktuelle straffebudet. Dette innebærer at dersom straffebudet krever at gjerningsbeskrivelsen gjennomføres med forsett, må også medvirkeren ha handlet forsettlig, mens for de straffebudene hvor (grov) uaktsomhet er tilstrekkelig, vil vedkommende kunne straffes for medvirkning etter slikt skyldkrav. For digitale plattformer vil skyldkravet justeres i tråd med reglene i § 27 om foretaksstraff, og som tidligere nevnt er det derfor tilstrekkelig med ordinær uaktsomhet.

Det er lite rettspraksis som belyser plattformenes ansvar som medvirkere. EMD har avsagt en relevant avgjørelse.¹³⁹ Saken gjaldt en fransk lokalpolitiker som ble dømt for ikke å ha fjernet kommentarer fra sin Facebook-side som oppfordret til hat eller vold mot folk på grunn av deres religion. EMD konkluderte med at det ikke var et brudd på EMK artikkel 10 å dømme politikerens for ikke å ha fjernet kommentarene etter å ha blitt gjort oppmerksom på dem. Til tross for at saken ikke gjaldt en plattforms medvirkende ansvar for ytringer på nett, kan avgjørelsen likevel være av betydning ettersom den sier noe om hvilke krav som stilles til en medvirker på internett. Avgjørelsen er imidlertid overklaget, og dermed ikke rettskraftig.

5.3.4 Særregulering av straffeansvaret for visse lagringstjenester

Jeg går nå tilbake til særreguleringen av ansvaret for visse lagringstjenester som er nedfelt i ehandelsloven § 18. Etter bestemmelsens første ledd bokstav a kan en tjenesteyter som «lagrer informasjon på oppfordring fra en tjenestemottaker» bare straffes for «lagring av ulovlig informasjon eller medvirkning til ulovlig virksomhet ved lagring av informasjon, dersom han har utvist forsett». Bestemmelsen oppstiller tre vilkår som vil gjennomgås i det videre.

¹³⁹ Sanchez v. France [J], 2. September 2021, no. 45581/15.

Det første vilkåret er at det må være tale om en tjenesteyter som «lagrer informasjon på oppfordring fra en tjenestemottaker». En tolkning av vilkåret tilsier at det siktes til tjenesteyterne som lagrer informasjon over en lengre periode på beskjed fra tjenestemottaker. Sosiale medier, som Facebook og Instagram er typiske slike tjenester. Videre taler ordlyden for at det må være tjenestemottakeren selv som ønsker at informasjonen skal lagres av tjenesteyteren. I forarbeidene står det at vilkåret har den konsekvens at det kun er medvirkningstilfeller som omfattes av bestemmelsen,¹⁴⁰ slik at tilfeller der tjenesteyteren har en mer aktiv rolle, vil ikke § 18 komme til anvendelse.

For det andre må innholdet være «ulovlig». Hvorvidt informasjonen er ulovlig, beror på en tolkning av øvrige bestemmelser, for eksempel i straffeloven og åndsverkloven. For det tredje kan lagringstjenester bare straffes dersom de har utvist «forsett». Etersom dette er en særbestemmelse som går foran de alminnelige reglene, vil tjenesteytere som omfattes av § 18 verken følge reglene for skyldkrav slik de fremgår av strl. § 15 om medvirkning eller § 27 om foretak.

I forarbeidene står det at på grunn av den posisjon som en nettvert har og den virksomhet han driver, burde den alminnelige normen i strafferetten om rettsvillfarelse utvides noe for slike tjenesteytere.¹⁴¹ Denne utvidelsen beskrives slik at dersom tjenesteyteren mistenker at noe informasjon er ulovlig og de foretar en aktsom vurdering av informasjonen, bør dette være tilstrekkelig for å påberope seg ansvarsfrihet som følge av rettsvillfarelse.¹⁴² Departementets begrunnelse for å endre terskelen for vertens rettsvillfarelse sammenlignet med brukernes, er særlig av hensyn til ytringsfriheten, ettersom det kan føre med seg negative konsekvenser å ilegge vertene et for strengt ansvar. Videre påpekes det i forarbeidene at dersom terskelen for å kunne påberope seg rettsvillfarelse er for høy, vil det være vanskeligere for nye aktører å etablere seg, ettersom de største aktørene kan påstå at de lagrer ulovlig innhold.¹⁴³

Etter andre ledd vil tjenesteyteren «i alle tilfelle» være straffri [...] dersom han «uten ugrunnet opphold treffer nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til informasjonen etter at forsettet [...] forelå» (min kursivering). En tolkning av «uten ugrunnet opphold» tilsier at

¹⁴⁰ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 39.

¹⁴¹ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 39.

¹⁴² Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 27.

¹⁴³ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 27.

tjenesteyteren må begynne prosessen med å fjerne innholdet umiddelbart, men samtidig slik at eventuelle avklaringer som må gjøres først, kan foretas. En slik forståelse legges også til grunn i forarbeidene.¹⁴⁴ Det står i teorien at hvor raskt tjenesteyteren må handle, avhenger av hvor åpenbart det er at informasjonen er ulovlig, mulige skadevirkninger og hvor nøyaktig informasjon tjenesteyter har mottatt om det ulovlige forhold.¹⁴⁵

Unntaksregelen for lagringstjenester gir uttrykk for det såkalte «notice and take down»-prinsippet.¹⁴⁶ De er ikke ansvarlige for å overvåke alt som publiseres på deres plattformer, de er bare ansvarlig når de får direkte kjennskap til den ulovlige informasjonen. Plattformen kan få slik kjennskap på ulike måter. De kan for det første oppdage innholdet selv, til tross for at de ikke har en plikt til å føre slik overvåkning, jf. e-hl. § 19. Videre kan de bli informert av andre brukere som ser innholdet og reagerer på dette. Alle de store plattformene har en mulighet for brukerne til å klage inn ulovlig og krenkende innhold.

I de forenede sakene C-236/08 til C-238/08 «Google France» var det spørsmål om hvor passiv en nettvært måtte være i forhold til den informasjonen de lagret for å falle innenfor regelen om ansvarsfritak.¹⁴⁷ I sak C-238/08 avsnitt 120 konkluderer EU-domstolen med at artikkel 14 (§ 18) måtte tolkes dithen at fritaket gjelder dersom en «service provider has not played an active role of such a kind as to give it knowledge of, or control over, the data stored». Så lenge tjenesteyteren ikke har en aktiv rolle som gir dem kunnskap om informasjonen, vil de altså omfattes av særregelen.

5.4 Ansvar for redaktørstyrte journalistiske medier

5.4.1 Medieansvarsloven

5.4.1.1 Lovens formål og virkeområde

Redaktørstyrte journalistiske mediers straffeansvar var tidligere regulert i straffeloven. I 2020 ble regulering av redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier

¹⁴⁴ Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004) side 39.

¹⁴⁵ Øivind K. Foss og Monica Syrdal, *Lovkommentar: Ehandelsloven § 18 Ansvarsfrihet for visse lagringstjenester*, Karnov, § 18, punkt 5 (lest 09. april 2023).

¹⁴⁶ NOU 2022:9 side 136.

¹⁴⁷ The European court of justice 23. March 2010 [GC] joined cases C-236/08 – C-238/08, EU:C:2009:569 and EU:C:2008:389.

samlet i en felles lov, medieansvarsloven. Medieansvarsloven regulerer redaktørstyrte journalistiske mediers ansvar for både redaksjonelt og brukerskapt innhold. Til tross for at ansvaret for redaktørstyrte journalistiske plattformer er særregulert, er det overordnede utgangspunktet likevel at det ikke gjelder noe skjerpet ansvar for slike plattformer sammenlignet med andre plattformer.¹⁴⁸

Etter medieansvarsloven § 1 er formålet med loven å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale gjennom å sikre redaksjonell uavhengighet og etablere klare ansvarsforhold for innhold som blir publisert i redaktørstyrte journalistiske medier. Lovens formål er ifølge departementet å sikre reell ytringsfrihet og oppbygging av et offentlig rom, jf. infrastrukturkravet i Grunnloven § 100 sjette ledd.¹⁴⁹

Loven regulerer ansvaret for «redaktørstyrte journalistiske medier», som etter lovens § 2 første ledd er de plattformene «som driver regelmessig journalistisk produksjon og publisering av nyheter, aktualitetsstoff, samfunnsdebatt eller annet innhold av allmenn interesse». Slike plattformer skiller seg fra andre plattformer ved at de har en ansvarlig redaktør, altså en «fysisk person som treffer avgjørelse om innholdet i mediet eller om del av dette», jf. lovens § 3 bokstav a.

Redaktørstyrte journalistiske medier publiserer hovedsakelig redaksjonelt innhold, altså ytringer publisert under redaktørens ledelse og kontroll.¹⁵⁰ I denne avhandlingen fokuseres det på brukerskapt innhold, altså ytring som en mediebruker har publisert utenfor redaktørens ledelse og kontroll,¹⁵¹ og ansvaret for redaksjonelt innhold holdes derfor utenfor. Brukergenerert innhold beskrives i forarbeidene som innhold som ikke er kvalitetssikret i tråd med presseetiske normer og regler.¹⁵² Brukergenerert innhold må etter medieansvarsloven § 6 første ledd holdes klart adskilt fra redaksjonelt innhold.

Medieansvarsloven er ment å være åpen for og utvikles i tråd med teknologien, slik at det ikke kan utelukkes at mediers publisering på tredjepersons plattformer kan være omfattet av

¹⁴⁸ Prop.31 L (2019-2020) side 91.

¹⁴⁹ Prop.31 L (2019-2020) side 38 siste spalte.

¹⁵⁰ Medieansvarsloven § 3 bokstav c.

¹⁵¹ Medieansvarsloven § 3 bokstav d.

¹⁵² Prop.31 L (2019-2020) side 93.

loven.¹⁵³ I denne behandlingen vil jeg imidlertid avgrense til de tilfellene hvor ulovlig brukergenerert innhold er publisert på deres eget medium, i motsetning til for eksempel i kommentarfeltet på deres Instagramprofil.

5.4.1.2 Straffeansvar for redaktørstyrte journalistiske medier for brukergenerert innhold

Den generelle hovedregelen for redaktørstyrte journalistiske mediers ansvar er hjemlet i medieansvarsloven § 8. Her står det at «[d]en som ytrer seg eller medvirker til publisering av en ytring», er strafferettslig ansvarlig for innholdet etter lovgivningens alminnelige regler. En naturlig språklig forståelse av «publisering av en ytring» tilsier at både de redaksjonelle og de brukerskapte ytringene omfattes av regelen, og bestemmelsen har derfor et bredt virkeområde. Bestemmelsen er en henvisning til det generelle straffeansvaret for ytringer og er ifølge forarbeidene inntatt i loven av pedagogiske hensyn.¹⁵⁴

I medieansvarsloven § 13 er det nedfelt er særregulering av redaktørstyrte journalistiske mediers ansvar for brukergenerert innhold på deres plattformer. Etter første ledd første punktum står det at «[r]edaktøren, eller den som handler på vegne av redaktøren», bare kan straffes for ulovlig brukergenerert innhold i mediet dersom vedkommende har utvist «forsett». Etter andre ledd fremgår det at ansvaret etter første ledd bare gjelder dersom vedkommende «uten ugrunnet opphold» etter at vilkårene for straffeansvar forelå treffer nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til den ulovlige ytringen.

En naturlig språklig forståelse av «redaktøren, eller den som handler på vegne av redaktøren» er at det ikke er plattformen selv som blir ansvarlig, men heller den personen som er ansvarlig for plattformens innhold. Det er dette som i all hovedsak skiller redaktørstyrte journalistiske mediers ansvar fra andre mediers ansvar.

Til tross for at ansvaret er særregulert for slike plattformer, skal medieansvarsloven § 13 forstås på samme måte som e-hl § 18 første ledd bokstav a.¹⁵⁵ Det vises derfor opp til redegjørelse av denne regelen. Redaktørstyrte journalistiske mediers ansvar for brukergenerert

¹⁵³ Jon Wessel-Aas og Carsten Smith Elgesem, *Lovkommentar: Medieansvarsloven § 16 Plikter knyttet til brukergenerert innhold*, Karnov, § 18 punkt 1 (lest 21. mars 2023).

¹⁵⁴ Prop.31 L (2019-2020) side 103.

¹⁵⁵ Prop.31 L (2019-2020) side 105.

innhold vil ikke følge de alminnelige reglene for straffeansvar. Det kreves derfor at redaktøren, eller den som handlet på vegne av vedkommende, har utvist forsett om det ulovlige brukergenererte innholdet for at de skal kunne stilles strafferettslig ansvarlig.

Avslutningsvis nevnes det at dersom ansvaret skulle fulgt alminnelige regler for straffeansvar, ville ansvaret fulgt straffelovens alminnelige regler, altså ikke regler om foretak, ettersom det for slike plattformer ikke er foretaket selv som blir ansvarlig.

6 Avslutning

De gjennomgåtte strafferettslige verktøyene har alle vist seg å ha en selvstendig og viktig funksjon, både for å beskytte individuelle rettigheter og i arbeidet mot brukerskapte krenkende ytringer på nett.

En helhetlig vurdering av de eksisterende strafferettslige verktøyene for enkeltindividets eget ansvar for ytringer på nett, er at disse verktøyene er godt regulert. Med dette siktes det til at de krenkende ytringene som bør være ulovlig, er gjort ulovlig. En svakhet med reguleringen på dette punktet er imidlertid at enkelte av straffebudene er gamle og språket er vanskelig å forstå. Utover dette har ikke reguleringen på dette punkt noen åpenbare hull.

Formidlernes ansvar følger i hovedsak de generelle reglene for straffeansvar, men med visse begrensninger i spesiallovgivningen. På den ene siden er dette en nødvendig løsning som anerkjenner formidlernes behov for ikke å bli holdt ansvarlige for alt ulovlig innhold på deres plattformer, da dette ville gjøre det umulig for dem å utføre sin tenkte funksjon.

På den andre siden er det viktig å erkjenne den store påvirkningskraften som formidlerne har når det gjelder publisering av brukerskapte krenkende ytringer på nett. Med den raske teknologiske utviklingen som påvirker dette temaet, trengs det en grundigere regulering som tar hensyn til plattformenes rolle i å formidle og spre krenkende ytringer på nettet. I denne sammenhengen er det verdt å nevne at EUs Digital Services Act (DSA) søker å modernisere reguleringen av visse plattformers ansvar, noe som er et positivt skritt i riktig retning.

Referanseliste

Norske lover

1814	Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven – grl.) 17. mai 1814.
1902	Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) – opphevet.
1992	Lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven).
1995	Lov 21. mai 1995 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven – mrl.).
2003	Lov 23. mai 2003 nr. 35 om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven – e-hl).
2005	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven – strl.).
2018	Lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv (åndsverkloven).
2020	Lov 29. mai 2020 nr. 59 om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier (medieansvarsloven).

Traktater

EMK	Konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter.
FNs rasediskrimineringskonvensjon	De forente nasjoners konvensjon 07. mars 1966 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering.
FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter	De forente nasjoners konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter.

Wien-konvensjonen

Vienna Convention on the law of treaties of 23 May 1969, in force 27 January 1980, United Nations, Treaty Series, vol 1155.

EØS-avtalen

Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, 2. mai 1992.

EU-rettsakter

E-handelsdirektivet

Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information of society services, in particular electronic commerce, in the International Market (Directive on electronic commerce).

Personvernforordningen (GDPR)

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).

Digital Markets Act

Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and 2020/1928 (Digital Markets Act).

Digital Services Act

Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending

Forarbeider

NOU 2022:9	En åpen og opplyst offentlig samtale.
Ot.prp. Nr. 41 (1954)	Om endringer i den almindelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 m.v.
Ot.prp. Nr. 31 (2002-2003)	Om lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven).
Ot.prp. Nr. 4 (2003-2004)	Om lov om endringer i lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven).
Ot.prp. Nr. 90 (2003-2004)	Om lov om straff (straffeloven).
Ot.prp. Nr. 33 (2004-2005)	Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven).
Ot.prp. Nr. 22 (2008-2009)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning).
Prop.154 L (2016-2017)	Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet).
Prop.31 L (2019-2020)	Lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier (medieansvarsloven).
Prop.159 L (2020-2021)	Endringer i straffeloven mv. (deling av krenkende bilder mv).

Rettspraksis

Dommer fra norske domstoler:

Rt. 1952 s. 989 (Telefonsjikane)

Rt. 1977 s. 1207

Rt. 1997 s. 1821

Rt. 2000 s. 1811 (Finanger I)

Rt. 2002 s. 1618

Rt. 2007 s. 1807 (Vigrid)

Rt. 2008 s. 489

Rt. 2012 s. 313

Rt. 2012 s. 536 (Dørvakt)

Rt. 2014 s. 669

Rt. 2015 s. 93 (Maria)

Rt. 2015 s. 746

HR-2016-1836-A

HR-2016-2554-P (Holship)

HR-2017-1245-A

HR-2018-2315-A

HR-2019-189-A

HR-2019-497-A

HR-2019-1743-A

HR-2019-1922-A

HR-2019-2038-A

HR-2020-184-A (Kakkerlakk)

HR-2020-185-A

HR-2020-2117-A

HR-2020-2133-A (Potetbaker'n)

HR-2021-237-U

HR-2021-580-A

HR-2021-797-A

HR-2022-1271-A

HR-2022-1707-A

HR-2022-2106-A

HR-2022-1843-A (Kjønnsidentitet)

HR-2023-491-P

LB-2017-39052

LB-2019-3836

Dommer fra utenlandske domstoler:

Leyla Sahin v. Turkey

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 10.
November 2005, application no. 44774/98 [J].

Glor v. Switzerland

The European Court of Human Rights, Strasbourg, 30.
April 2009, application no. 13444/04 [J].

Delfi AS v. Estonia	The European Court of Human Rights, Strasbourg, 10. October 2013, application no. 64569/09 [GC].
G.I.E.M S.R.L and Others v. Italy	The European Court of Human Rights, Strasbourg, 28. June 2018, application no. 1828/06 and two others [J].
Sanchez v. France	The European Court of Human Rights, Strasbourg, 2. September 2021, application no. 45581/15 [J]. (Referral to the Grand Chamber, 17. January 2022).
Google France	The European court of justice 23. March 2010 [GC] joined cases C-236/08 – C-238/08, EU:C:2009:569 and EU:C:2008:389.

Litteratur

Bøker og artikler:

Frøberg (2020)	Frøberg, Thomas, <i>Alminnelig strafferett i et nøtteskall</i> , 2. utg. Gyldendal norsk forlag.
Kierulf (2021)	Kierulf, Anine, <i>Hva er ytringsfrihet</i> , Universitetsforlaget.
Kierulf (2022)	«Anine Kierulf om hatytringsdommen i Høyesterett HR-2022-1707-A». Finnes på: https://juridika.no/innsikt/anine-kierulf-om-hatytringsdommen-hr-2022-1707-a (lest 25. januar 2023).
Torvund (2020)	Torvund, Olav, <i>Ytringsfrihet og medieregulering</i> , Universitetsforlaget.
Wessel-Aas (2015)	Wessel-Aas, John, <i>Jus og sosiale medier</i> , 2. utg., Kommuneforlaget.

Leksikon:

Store norske leksikon (2021)	Rosvold, Knut A., «Verktøy» Store norske leksikon, 25. mai 2021, https://snl.no/verktøy , (lest 12. januar 2023).

Store norske leksikon (2021) Orgeret, Kristin Skare, «Den gule presse» Store norske leksikon, 25. august 2021, https://snl.no/Den_gule_presse, (lest 20. april 2023).

Lovkommentar:

Matningsdal (2023) Magnus Matningsdal, *Lovkommentar: Straffeloven 2005 § 266 a, alvorlig personforfølgelse*, Juridika.no (lest 19. april 2023).

Matningsdal (2023) Magnus Matningsdal, *Lovkommentar: Straffeloven 2005 § 267, krenkelse av privatlivets fred*, Juridika.no (lest 20. april 2023).

Syrdal og Foss (2021) Øivind K. Foss og Monica Syrdal, *Lovkommentar: Ehandelsloven § 1 Lovens formål og virkeområde*, Karnov, § 1, punkt 6 (lest 24. april 2023).

Syrdal og Foss (2021) Øivind K. Foss og Monica Syrdal, *Lovkommentar: Ehandelsloven § 16 Ansvarsfrihet for visse overførings- og tilgangstjenester*, Karnov, § 16, punkt 1 (lest 23. mars 2023).

Syrdal og Foss (2021) Øivind K. Foss og Monica Syrdal, *Lovkommentar: Ehandelsloven § 18 Ansvarsfrihet for visse lagringstjenester*, Karnov, § 18, punkt 5 (lest 09. april 2023).

Wessel-Aas og Elgesem (2021) Jon Wessel-Aas og Carsten Smith Elgesem, *Lovkommentar: Medieansvarsloven § 16 Plikter knyttet til brukergenerert innhold*, Karnov, § 18 punkt 1 (lest 21. mars 2023).

Andre elektroniske utgivelser

Synlighet.no (2020) Ragnhild Hoel Robertsen, «Facebook-statistikk over brukere i Norge og verden». Finnes på

<https://synlighet.no/blogg/facebook-statistikk-brukere-norge-verden/> (lest 27. mars 2023).

Medietilsynet.no (2021)

«Undersøkelse om kritisk medieforståelse i den norske befolkningen», april 2021. Finnes på

<https://www.medietilsynet.no/globalassets/dokumenter/rappporter/2021-kritisk-medieforstaelse/210427-kmf-2021-delrapport-2-sjikane-og-hat.pdf> (lest 10.02.2023).

Statsforvalteren.no (2022)

Statsforvalteren i Troms og Finnmark, «Voksne som krenker barn», 12. oktober 2022. Finnes på:

<https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-troms-og-finnmark/barnehage-og-opplaring/voksne-som-krenker-barn--kopi.pdf> (lest 17. januar 2023).

Podkast Takk & lov (2022)

Podkast Takk & lov med Anine Kierulf, «#49 Takk & Lov – Anine er alene: Hatytringer III: Kan vi lære noe av den gamle injurieretten?», november 2022 (hørt 23. februar 2023).

